

LVCEAFĂRVI

Serață de gală

(Schiță bănățeană)

de ION TEICU

Nu știu cum este la voi în sat. La noi, totdeauna să dădea de veste oamenilor și tuturor vietăților că va fi zi de sărbătoare. Vraja zilei se simțea în revărsarea zorilor. Soarele, pitulat după Tâlva Mare, înainte de a-și face apariția, trimitea soliile, raze prevestitoare de argint, una câte una, asupra satului, sclipind deasupra țiglelor roșii ale caselor, scoțând mici scânteii de pe boabele de rouă ce se depuseră peste noapte pe frunzele tremurând ale plopilor din avlia bisericii.

Era altcum decât în celelalte zile. Parcă se deschideau anumite porțițe ascunse, în inimile oamenilor și de acolo se revărsau lumini de ale sufletului, calde, blânde, pline de vlagă și nădejdi.

— Bună dimineața, vecine!

— Bună să-ți fie inima!

— O să avem zi frumoasă de sărbătoare! — se agrăiau vecinii răsărind unul după altul de după porți, aruncându-și câte un zâmbet de prietenie și voie bună, în timp ce soarele își vedea de drum, arătându-și, încetul cu încetul, podoaba lui strălucitoare și mărețiile eterice în toate splendoarea lor.

Astăzi, când încep povestirea ereau alte obiceiurile, era altfel. Toată lumea, grăbită se strecură, mai de vreme, pe străzi, deoarece se zvonise, încă de cu seară, că a sosit în sat vestitul neamț pe care l-a făcut turtă Sandu Blegea tăbăcarul din țara lugojenilor.

Poporul ardea de dorința de a vedea în persoană namila de om și auzi chiar din gura lui povestea minunatei întâmplări. Doar se știa că lugojenii sunt iuți de limbă și când e vorba de onoarea lor se laudă; se laudă, de își stă mintea în loc.

Junii, ajunși la cătănie, nu puteau așipi de grija neamțului. Era în joc cinstea lor și a satului.

— Ce să ne facem, cine o să-l întâmpine?

— Să-i dăm o sfântă de bătaie, — zise un mocănoi de fecior, de pe lângă ieruga mică, dela capul satului.

— Ar fi rușine, toți pe unul, — răspunse un fruntaș dintre flăcăi cu mustața răsucită în vârful de sulită, semnul unor virtuți bărbătești ce nu se mai discută.

Popa Luca grăbi slujba de dimineața, băgând de seama cum credincioșii se mișcodesc în strană și muerile se strecoară una câte una, afară din biserică. Tușa Vida, preoteasa, curioasă pe toate comediile din lume, avu grijă ca să trimită soli preasfântului părinte, cerându-i insistent scurtarea binecuvântărilor, doar mai sunt și alte Duminici și să se îngrijească de bilete pentru serata de gală a neamțului dacă se va da cumva în sala lui Dumitru Corcan: Teatru în toată regula, cu scenă pentru actori și perdele înfoiate pe sârmă.

Intr'adevăr, merita să se vadă asemenea spectacol. Chițu, toboșar, gornist felcer și mare mucalit, pe care nimeni nu-l întrecea în chiznoviri, deja avizase pe Ion Livait, comerciantul fruntaș, spunându-i că a văzut pe neamț cu brațele cât osia carului, mâncând foc și aruncând flăcări din stomac.

Ion Livait, guraliv din fire, cum sunt toți neguțătorii, repede își deschise ușa duchianului, șoptind la urechea onoratei clienteli, ca să se grăbească cu biletele, cari, de, poate, s'au și vândut.

Prinse de veste și dăscălița:

— Au, au Coriolane, dar ce-mi făcuși, cum mă batjocorâși?! Toate pretesele, chiar și grecoanea a lui Ion Livait, au bilete de clasa primă și eu am rămas de minune?! — se văicărea consoața speriată, nu că va lipsi dela reprezentație, ci mai mult de frică, că va trebui să ocupe loc în șirul al doilea. Și atunci, vai Doamne, ce va zice lumea!?

La sunetul clopotelor de pe urmă, publicul era adunat cu mic cu mare înaintea bisericii, așa, că teatrul putea începe momentan.

Veritabila elită a satului, publicul mare anonim, era în număr complet.

Emoțiile ajunseră vârful culmei, când își făcu arătarea artistul, pe treptele de piatră cioplită ale vastei săli de teatru a lui Corcan. Înalt de vreo doi metri, spătos, cu fața lungă, pe capul chel cu câteva fire de păr alburiu, spân, înainta majestos, după cum se cuvenea pentru un rol atât de important de a lua revanșa în urma trântelei, pe care o îndurase dela Sandu.

Alături de dânsul pășea dublu, fiind marele artist lung în craci, pășea de două ori atât de repede, o femeiușcă de muere. Era o blondă. Părul desfăcut aruncat peste umeri, resfirat, luca în bătaia soarelui ca salbele de galbeni de pe piepturile fetelor de măritiș. Avea un obraz de păpușă de porțelan, cu un năsuț subțirel și drept, ce părea o continuare a frunții sale albe ca spuma laptelui. Din ochii ei mari și albaștri țâșneau două lumini de ale inimei. Se uita drept la mine. Eram de o șchioapă. Simțeam cum aceste raze albastre îmi încălzeau sufletul. Văzându-mi admirația, mă prinse de barbă, șoptind: „Drăguțul mamei!”

După artiști, natural, Chițu, vestitul trâmbitaș, felcer și mare mucalit într'o persoană, sărea într'un crac, făcea semne cabalistice, ori imita la mers mărunț pe zâna comediei, mișcându-și în sus și în jos mustățile stufoase, trădându-și pofta pentru femeiușca blondă cu papucii cât o ghioacă de nucă.

Mica adunare, avansând spre biserică, creștea mereu, deveni un adevărat convoi.

Nu aș fi povestitor fidel și exactitatea lucrurilor ar suferi în adevărul ei istoric, dacă nu aș aminti pe o altă uriașă personalitate a satului în perspectiva vremurilor de odinioară, pe Păun Ceapă, care se alătură tot atât de firesc de comedianți ca și Chițu.

Uriașa-i individualitate se remarcă prin faptul că a servit pe împăratul zece ani de cătănie. A luat parte la bătăliile dela „Solfărină” și la cele dela „Cânecreț”. Iar patru ani în plin îi făcu la poarta împăratului în Viena, de unde provinea și cunoașterea acelei limbi străine, pe care o și folosea mereu la înfălnirea cu somitățile satului: „Vas-scârț, domnule popă”.

Ori de câte ori îl întreba cineva despre minunile aceluia oraș mare și petrecania la casa împăratului, Păun Ceapă era gata de răspuns.

— Era totul tare frumos, dar, mai mândri erau câinii împăratului, înalți ca niște viței, cu gâturile lungi ca la cocostârci și fluierile picioarelor subțiri ca trestia. Se aruncau în aier ca iezii în plină iarbă verde.

Ce i se legă însă mai mult de amintire erau clopoței de la grumazul ogarilor. Și, ori de câte ori îl cuprindea dorul, regulat în zi de sărbătoare, Păun Ceapă urca în pod și acolo, de după grinzile uscate de bătrânețe, zdrâncănea în lipsă de clopoței de argint, două zvonuri cu glasuri subțiri de la caii lui Groșanu și două clopote cu sunet adânc și trist de la oile lui Adam Livait.

Poporul și acum îl credea întârziat de dragul dulcilor amintiri după zăvozii împăratului zdrâncănind clopoței, Când celo? Iată-l după Chițu! Grăbea după convoi, desculț, cu o izmană suflecată în sus. În spate purta o cotăriță pătrată cu cornuri și gimiste. Era, mă rog, pitar.

Dânsul făcea fanfara solemnă. Sufla din trulișcă: Tru... tru...li..li..liiii..tru..li.li..liiii

De data aceasta muzica era triumfală, după cum se cuvenea în onoarea străinilor. Altă dată schimba melodia, după cum era înțelesul, după cum rămase vorba, cu clientela, mai mult clientele.

Tot satul îi pricepea după trulișcă vorba lui secretă:

— „Veniți femei, am cornuri proaspete, înțelegeau copiii și bărbații. Femeile credeau că zice: Veniți femei am adus panglici de mătase și mirodenii de sulemenit! Tru..li..tru..li..tru..li...

Pietra îl pricepu: Ion a plecat la târg, te așteaptă sub nucul din grădină, când intona melodia Tru..Tru..li..li..tru..tru..li..li.

Vasile îl înțelegea: Astăzi în livada dintre dealuri, la auzul sunetelor: tru..li..li..li..tru..li..li..li.

— Bună ziua, fraților, — acostă neamțul adunarea.

— Mulțam dumitale! — răspunseră cetățenii în cor.

— Iată am ajuns și eu la voi în satul acesta mândru și de omenie cu feciori înalți ca brădul.

— Așa-i, așa-i,! — îngânară iărași cu toții.

— Domnișoara Carmen va da un program diseară. Va fi o mare reprezentajie de gală. Voi arăta eu și cu domnișoara câteva minunății de care onoratul public n'a mai văzut și bâzgoindu-și ochii, va rămânea încremenit!

— Am mai văzut noi de acestea! — zise unul mai sfătos.

— De acestea nu s'au mai arătat la voi. Și apoi, pe dreptate fie spus, eu n'am venit la voi pentru comedii. Vreau să-mi spăl cu voi rușinea dela Iugojeni. Ei zic, că m'au dat gata. Dar de unde? Sandu Blegea tăbăcarul mi-a pus poșovaica și m'a călcat cu opinca tăman pe degetul mare, eu fiind în papuci de gumilastic.

— Ahă, ahă, — strigară unii râzând

— Mi-s la voi, acuma. Nu mă lupt cu unul ci cu șapte dintre voi, — răspunse neamțul hotărît.

După această prietenească „conversație“, atletul înfoia cu mâna stângă pe biata femeiușcă cu părul de aur, în sus, punând-o ca pe un scaun pe palme mânei drepte. Artista de pe palma neamțului își duse degetele subțiri și albe la gură, împărțind sărutări în dreapta și în stânga, de îmi era mai mare necazul.

Agitația crescuse vălvătaie în sat, în așa măsură, încât și Ioșca Videi își cumpără două bilete, după ce se mai ciorovăi încă odată cu soția pentru cămașa de cilimuri și faldurile acestei cămăși dată în jos, peste genunchi, deasupra izmenelor albe și largi cu dantele.

*

Singurul Adam Livait nu se sinchisea. Își pregăti furca de fier cu patru coarne și revolverul cu cinci gloanțe ce se învârteau pe o buturugă de osie ca roata morii. Știa că la noapte are să-și păzească nepoții până ce tânăra pereche se desfătează la teatru.

După atâtea ani strecurați, măi că așa crede, că, dacă i s'ar fi spus lui Adam Livait:

— Taica Adame, vezi ce este cu neamțul acesta gros, l-ar

fi înfioat în pene, punându-l pe palmă, cum făcuse el cu nemțoaica.

Așa, lăsă satul și oamenii de mirul lumii și de batjocura generațiilor, atunci când se va scrie istoria aceasta, pe care o desăvârșesc eu acuma. Aceasta o fac nu de a compromite demnitățile și faima poporului meu, ci de dragul duioaselor amintiri după comedianta aceea de prin lumea largă, cu părul ca aurul, cu ochii vineți ca mărgeaua și tristețea ei de sub năsucul subțire și drept pe care l-a uitat Dumnezeu să-l mai cârnească cum e la totnatul dintre noi muritorii.

Sala mare a birtului, transformată în teatru, era ticsită de lume. Notabilitățile își ocupară locurile, după ce artistul verifică număr de număr „fădulele“ prinse cu scrob pe spatele scaunelor.

Dăscălița, făcu ce făcu își vâri un scaun în așa fel, că stătea și ea între elită. Să nu se creadă cumva că celelalte femei erau mai breze decât doamna învățătoare ori pretesele. Dar de unde. Acasă și-au verificat, înainte de a veni la teatru, pozițiile de forțe cu bărbații. Dacă n'ar fi fost evenimentul epocal al neamțului cu Sandu Blegea, ar fi rămas întreaga sală goală. Ca altă dată, și aceasta numai și numai din cauza locurilor blestemate, cari nu se puteau plasa într'un rând.

Afară, sus, încălecată pe trepte, orchestra lui Chițu bătea taierele de pleh galben. Toba mare dădea când și când câte o lovitură de pivă, pocnind tactul cu precizie. Două goarne trâmbițau gloria serii în văzduhuri. Trompeta mare, încolăcită după grumazul lui Chițu, răcnea adânc, grav și solemn, după cum era serata aceasta.

Fanfară în toată puterea cuvântului se producea afară, nu pentru reclama neamțului, ca să se invite sătenii la teatru, cari și așa se înghesuiau pe trepte și înlăuntru, ci de frică ca să nu se spargă ferestrele, când răcnește Chițu din trompetă. Mai ales din motivul bine chibzuit, că, atunci, când se oprea toba și trâmbițele tăceau mărc și începea Traian să umfle clăinetul, nu era loc pentru undele lungi și tărăgănate ce se rostogoleau din gura instrumentului.

La o asemenea jălbuire și durere, sala teatrului decusită de suflele era prea strâmtă și prea scundă, de nici lămpile lui Ion Livait nu mai putea să respire, pălpâind palide, erau gata să se stingă viața în ele, cum se stinge în pieptul omului necăjit.

Dorul trebuia deci să se împrăstie în lumea mare, în văzduh, în noaptea instelată cu lună plină, peste codrii și poene, mai ales însă până la mândra dela marginea satului, care rămase bozumflată că a rămas dela teatru nefiind chip ca să se mai întâlnească de cu seară, poate, chiar cu clănetășul.

*

În fine, cortina se despărți în două, trăgându-se pe sârmă, la stânga și la dreapta, ca două perdele înpupite de trandafiri galbeni și maci roșii, mai roșii decât gelozia neamțului, care băgase de seamă, că eu admir mai mult pe nemțoaică decât musculatura brațelor ce le juca ca pe niște pești, în sus și în jos.

Se făcu tăcere.

Atletul îmbrăcat în tricou roșu, mestecat cu dungi negre strâns lipit de corp, apucă pe biata nemțoaică de o mână, o aruncă în aer, o învârti, ca s'o așeze pe palmă. Apoi o trase de un picior și o asvârli din nou în sus, ca aceasta să-i cadă tăman pe ceafă. Sărmanei, păru i se desfăcu, ochii i se aprin seră, fața-i albă se înbujoră. Era destul!

— Vedeți frați! — zise neamțu, — aici e doamna, acum o astrue cu cârpa această neagră și apoi suflu peste ea și nu-i mai, nu-i mai mult!

Minune! O văzurăm, ne uitarăm. Unul se urcă pe scenă și o pipăi. Iși învârti ochii roată, dar dacă va descoperi vre-c gaură pe undeva, sau altă șmecherie. Nimic. Totul margea bine și serios.

Artistul acoperi femeia cu o batistă neagră, lată, și apoi, cu un bețișor scurt, vorbi întruna, boscorodi, descântă în limba remțească, deși nimeni nu-l putu înțelege. Deodată ridică batista. Ia-o de unde nu-i! Dispăru sărmana și dusă rămase, spre marea mea durere oricât de mic să fi fost.

— Bravo!, — zise popa Simion, în aplauzele generale ale publicului uluit de minune.

Neamțul se închină, zâmbind prietenește. Luă apoi un cui, un adevărat piron. Il arată. Popa Simion, Ioșca Videi și alții îl pipăiră. Era cui.

Ne uitarăm bine, bine de tot. Il vâri întreg pe nara nasului, pe cea stângă, dacă nu mă înșel. Se închină din nou. Băturăm din palme ca luații. Neamțul zâmbind binevoitor, începu să scoată, încetul cu încetul, pironul din nara cealaltă, dreaptă.

Admirație generală și tăcere!

Tăcerea aceasta de adevărată uluială se întrerupse de un hohot de plâns, un plâns, disperat ca înaintea unei mari nenorociri. Ion Mozgovă fiul își băgă un cui pe nas, imitând neamțul.

Reprezentăția se opri. Perdelele se îmbinară. Publicul se ridică de pe scaune. Neamțul alergă și el printre rânduri ca să vadă comedia. Chițu își descolăci trompeta de după gât. Grăbindu-se spre locul de nenorocire, se înhămă, în serviciul științei medicale în lipsa doctorului.

— Fătul tatei, — să vedem ce ai făcut? întrebă felcerul copilul. Schimonosindu-și fața, își trase pielea capului îndărăt, își clinti urechile parcă ar fi bătute de vânt. Ion Mozgovă uitându-și de cui, își schimbă șiroaele de lacrimi în răs, cum făcu toată adunarea curioasă.

În clipa aceia Chițu, mare maestru în ale medicinei, ridică mâna în sus și strigă: Iată cuiul din nasul copilului!

Neamțul privi lung, lung pe doctorul ocazional. Nu zise nimic. Simțeam cu toții că admiră pe Chițu. Poate credea în sinea lui că și acesta este vreun luptător de ăi cu poșovaica.

•

Reprezentăția reîncepu. Perdelele se traseră în lături. Neamțul reapăru. Serios și grav, se închină, zicând:

— Dragii mei, public, văd că nu vă plac minunile. Știu că ați venit aici pentru spălatul rușinei mele.

— Așa-i, așa-i, răspunseră bărbații din fundul sălii. Traian clănetășul făcu o alergătură cu degetele pe clapele clăinetului. Gheorghe Licurici dete una din taierele galbene se săreau scânteii din ele.

— Bine-i, bine, Uitați aici. Este o ușă. Eu ies afară. Im-

ping înlăuntru ușa și intru, în zadar împingeți voi, șapte, dacă vreți și opt feciori, în afară, eu tot intru . . .

— Hă, hă, hă, — răsără cei din fundul teatrului.

— Să vedem, cine are curajul, să se prindă cu mine? — zise neamțul a batjocură goală, măsurând mulțimea ce sta înghesuită ca arânhii în vase.

Asemenea insulte nu se mai puteau răbda. Ambii preoți se ridicară în picioare, se întoarseră către onoratul public, Popa Iosu, blând și trist cum era întotdeauna, se uită aspru la feciorii satului, cari se tăinuiau într'un colț, zicând poruncitor:

— Ce vă mai înbiati? Haideți sus!

— Vorbele spuse cu toată hotărîrea avură efect. Din tumbă se despărțiră, rînd pe rînd, unul câte unul, la olaltă, șapte feciori, chipeși și voinici. Urcară scena.

Neamțul se aproprie de ei, îi mustră cu ochii a bătaie de joc:

— Ei sunteți cu toții aici? Bravo! bravo! Dar slabi pentru mine.

Unul dintre juni voi să se repeadă la comediant, dar ceilalți îl opriră. Holt! Să vedem! — ziseră.

— Aici, eu ies afară, iar voi împingeți ușa cu umărul, — zise neamțul bătându-și umerii. Zis și făcut.

Feciorii își dădură în coate, înșirându-se unul după altul, opintind ușa ferecată în cruci cu brâgle grele de fier, cum erau ușile gazdelor pe vremuri.

— Hai, hai, — strigă neamțul din afară.

— Hai, să te vedem, neamțule! — răspunseră ai noștri.

Publicul îi secundă în marea acțiune întreprinsă pentru onoarea satului:

— Haideți — Petre, Pavele, Ioane, — fiecare își striga o drasla pe nume.

— Hai, hai, — strigă o voce de afară, reușind o clipă ca să crepe ușa.

— Nu vă lăsați, mă, prăpădiților! — urlă vocea șefului de orchestră, împingeți-că vă ia mîma dracului!

Se sufulcară băieții. Dă-i, împinge, se îndemnau feciorii. Se născu o gălăgie infernală. Neamțul părea învins. Nu se mai mișcă nimeni afară.

Ahă, ahă, atletule, ahă, ziseră în cor atleții ceilalți.

— Nu se mai mișcă neamțul e dat gata!

În mijlocul larmei generale ce părea a izbucni în urale triumfale, se ridică Ioșca Videi și strigă deasupra mulțimei gălăgioase:

— Pss, pss, — încrețindu-și buzele pisăind, — proștilor, o nu vedeți că neamțul a șters-o la sănătoasa!?

Cuvintele acestea căzură în public ca o bombă. Se făcu dintr'odată tăcere, o liniște de mormânt.

— I-an vedeți unde-i neamțul? — repetă Ioșca Videi.

Flăcării se deslipiră de ușa. Încearcă s'o deschidă. Nu putură. Era încuiată. În zadar o zdrâncăniră. În broască era cheia, natural întoarsă de mâna maestrului în ale trântei.

Cine ar fi capabil să descrie uluiala ce urmă. Numai prietenul meu, pictorul ar putea eterniza scena ce-a urmat. Indignare? Rușine? Un tablou cu o mare de capete, toate cu ochii holbați și cu gurile căscate până la urechi.

Nemai pomenit. Toți și toate erau d'avalma.

Ioșca Videi își făcu mai întâi loc, după dânsul Ion Livait, comercianțul, târându-mă după el, afară din sală.

În clipa aceasta și onoratul public cu gura căscată se desbuzumini.

— După neamț, urlară vre-o câțiva. Mulțimea se înghesuie, deastădată se sfărma deadreptul ca să iasă mai degrabă, după neamț, unul mai viteaz decât altul.

Din imbulzeala aceasta mare ce se revarsă pe strada principală, ca un potop de ape mari, cu urlete fioroase în noapte, Ion Livait mă aruncă după o poartă, zăvorând ușa.

Era lună plină. Se luminase ca ziua. Mi se păru că pe dealul Murgului se văd două umbre lungi, lungi, urcând grăbite. Deodată se opriră. Cea mai mică umbră își deslipi un braț lung, îl ridică în sus, ca apoi să-l întindă înainte, aruncând satului o dulce salutare.

— Adio, oameni buni! Și ție puiul mamei, adio!

Simții două picături de lacrimi cum se scurgeau pe obraz. Erau fierbinți. Voiam să strig tare. Nu știu de ce, de ciudă, de frică, durere sau de indignare.

Înainte de a o face, Ion Livait, mă prinse de mână, mă epinti în brațe, șoptindu-mi la ureche:

— Taci! Sărmanii comedenți, aceasta e pâinea lor cea de toate zilele!

Deschizând, apoi, repede poarta, strigă mulțimei înfuriate: grăbiți după nemți, arătând lungul drumului mare, în direcția contrară umbrelor, ce dispărură după coama dealului.

M a m ă

*Scrisul tău de astăzi nu-i mai scris ca 'n vremuri —
Te văd privind la mine și vorba 'n plâns și-o tremuri...
Tu mă chemi aproape să-mi fi razim în gânduri...
— Descifrând scrisoarea-ți, plâng tăcut pe rânduri.*

*De pe creanga vieții cad zile, — cad toamnăteac,
Și eu și azi fără ortac, rămas-am singuratec, —
Mă plângi privind prin vreme, când anii-or fi povară,
Și 'n juru-mi n'o fi nimeni c'o vorbă, când se 'nseară.*

*Când iernile-asculta-vor în sobe cântând focuri
Și răsuri și glăscioare aprinde-or casa 'n jocuri,
Alături 'n pustie cine-mi va fi tovarăși?...
Doritu-l-am, o mamă, dorescu-l iar și iarăși.*

*Dar nu-mi fu dat pe semne, nici nu cred să-mi fie,
Cuib spre bucurie — și liniștire fie.
— Povara ta uiți, mamă, te bat a mele gânduri...
— Fii binecuvântată! Îți țuc strâmbete rânduri.*

ROMULUS FABIAN

TAPAE ȘI TAPIA

de **Prof. Traian Simu**

Pornind dela Caransebeș, pe malul drept al Timișului la vale, — deunde albia râului începe a se lărgi, pentruca undele apei să aibă un drum mai liniștit pe sub poalele dealurilor, ce se țin lanț și se opresc unele domol și lenes deasupra luncei mănoase, altele cu povârnișuri mai scurte și repezi, împodobite pe alocurea cu păduri frumoase deasupra cărora se zăresc culmile semețe ale Padeșului, satele se înșiră, unele după altele, ca niște mărgelile albe, având toate aceleaș gospodării cu aceiaș Români bănățeni muncitori, veseli și cuminți. Unele dealuri par'că șovăesc în fuga lor răzleață de a mai înainta spre apus. La poalele acestora, unele împădurite, altele încărcate cu pomi roditori și viță de vie, se află comuna *Tapia*.

Sătulețul acesta liniștit, așezat la câțiva kilometri de Lugojul nostru, ascuns în desișul pomilor roditori, în zilele noastre se remarcă doar, cu țărancele-i sprintene și portul lor înflorit, cari până toamna târziu, cu poveri mari pe cap, grăbesc la piața noastră să-și vândă produsele lor de bune gospodine; iar mai recent se mândrește cu un modest monument, pe care-l ridicaseră, pe un colnic, la marginea satului, profesorii și elevii școlii militare de artilerie din Timișoara, în luna Iunie a anului 1939 ce trecuse.

Deoarece se mai susține și astăzi, de către unii, induși probabil în eroare de aceia, cari au derivat neetimologic *Tapia* noastră dela *Tapae* de pe vremuri, care din punct de vedere strategic, în luptele ce s'au dat acolo între strămoșii noștri Daci și Romani, a avut un rol important; în cele ce urmează doresc a lămuri și spulbera orice nedumerire, care ar mai exista, că adevărat unde trebuie să fixăm locul istoric „*Tapae*“ de acum aproape două mii de ani.

Se știe că la *Tapae*, de pe vremuri, s'au dat, între stră-

moșii noștri, două lupte crâncene, cari sunt pomenite mai întâi la istoricii Dio Cassius și Jornandes.

Prima luptă s'a dat la anul 89 d. Cr. pe timpul domniei lui Domițian, care în urma deselor incursiuni ce le făceau oștile lui Decebal în Moesia, fu nevoit să încredințeze guvernatorului din provincia aceasta, lui Oppius Sabinus, conducerea unei expediții în Dacia, care însă se termină cu izbânda lui Decebal și moartea în luptă a guvernatorului. Porni apoi însuși Domițian ca să-și încerce norocul, dar ajungând în Moesia, preferă mai bine să se țină de petreceri, decât să-și obosească corpul moleșit prin locurile puțin sigure din Banat și astfel însercină trecerea Dunării lui Cornelius Fuscus, general încercat, dar stricat prin viața-i mondenă și de luxul timpului. Acesta se aventurase, fără simțul prevederii, peste Dunăre. Rezultatul a fost dezastruos pentru Romani și pentru generalul Fuscus, care a și fost îngropat în Dacia într'o pădure. O a treia, expediție, în fruntea căreia fusese Tettius Julianus avu norocul să ajungă până la *Tapae*, unde oștirile lui Vezinas cel mai de seamă conducător al lui Decebal, fură nimicite, iar Decebal numai prin vicleșug fu în stare să împiedece înaintarea legiunilor romane spre Sarmisegetuza. Chiar și biruința aceasta ar fi periclitat existența Daciei, dacă Domițian ar fi biruit pe Quazi și Marcomani, în luptele ce le purtaseră cu aceștia Romanii. Pacea pripită și umilitoare pentru Romani, legată de Domițian, au reparat-o armele și vitejia legionarilor conduse de marele împărat Traian, când tot la *Tapae*, la 102 d. Cr. avuse loc o altă luptă înversunată, unde viteazul împărat își prefăcuse propria-i garderobă în pansamente pentru răniți, dar nu fără succes, căci în urma acestei învingeri, drumul îi era deschis spre inima Daciei, ceea ce determină pe Decebal să primească o pace dictată de Traian, în condițiuni nefavorabile pentru el și vânsul său popor.

Localitatea aceasta, deci, în două rânduri fusese amintită de vechii istoriografi fără a i se fixa locul. *Nici pe hărțile din antichitate nu găsim indicat locul Tapae.* În urma acestor împrejurări, mai târziu se iviră diferite păreri și ipoteze, cari sunt

chiar până 'n prezent discutate, că unde anume ar fi fost pe vremuri castrul sau localitatea „Tapae“??

Astfel, istoriografii Francke ¹⁾, Roesler ²⁾ și Hunfalvy ³⁾ au susținut că Tapae a trebuit să fie în preajma trecătoarei Turnu-Roșu. Borovszky ⁴⁾ și Tomaschek ⁵⁾ îl credeau în vecinătatea pasului Vulcan-Lainici.

În Banat Tapae a fost căutat de Vass ⁶⁾, Gooss ⁷⁾ și Király ⁸⁾.

Tapae lângă Lugoj apare mai întâiu ce harta Spruimer-Menke ⁹⁾, dar nici alți istorici străini, de mai târziu, după cunoștințele pe cari le posed, nu indică acest loc istoric lângă orașul Lugoj.

Dintre istoricii noștri îl citez aici pe Xenopol ¹⁰⁾, care spune următoarele: „Dela Berzovia Traian trecu la Aixis sau Aizis, cum îi zice Tabula lui Peutinger și care nume pare că a fost păstrat în Ijirișul de astăzi așezat după râul Bărsavă. Aju-gând spre răsărit (*deci nu spre nord cum va forța itinerarul la capăt*) către Tibiscum și Sarmisegetuza, Traian întâlnește, înainte de a ajunge la Tibiscum pe dușman la Tapae sau Tăpia dela nordul Lugojului, așezată la baza munților și deasupra Timișului“ etc.

Pe urmă continuă: „Analiza drumului urmat de Impăratul până la intrarea lui în munții Daciei, ne-au dat puțința a iden-

1) Zur Gesch. Trajanus pag. 16.

2) Rom. Studien pag. 36.

3) Magyar Etnogr. pag. 71.

4) A Dákok pag. 44.

5) Les restes de la langue Dace pag. 17.

6) Erdély a rómaiak alatt pag. 43.

7) Studien zur Geogr. und Geschichte des Trajānischen Daciens. Iată ce spune de pildă acest arheolog în cartea lui la pag. 210 „wie ja auch analog Tapae nicht in der Donau unten, sondern nach Cass. Dio 67, I. tief im Temescher Banat drinnen, unmittelbar vor dem eisernen Thor-passe gesucht werden muss“.

8) Acesta în volumul I. din „Dacia Provincia Augusti“ pag. 73. caută Tapae în preajma Caransebeșului. („Karānsebes körül?“).

9) Atlas Antigna tab. XXIII.

10) Istoria Romānilor din Dacia Traiană vol. I. pag. 139.

tifica trei nume vechi, Berzovia, Azizis și Tapae cu corespondentele lor moderne, *Bersava*, *Ijirișul* și *Tapa* sau *Tăpia*“.

În notă relevă următoarele: „Asupra acestui de pe urmă nume *Tapa*, observăm că din punctul de vedere fonetic el trebuia să rămână neschimbat, după analogiile *Barba* și *Capra* rămase aceleași în limba română. A doua formă *Tăpia* este iarăși o schimbare normală“. Din cele expuse ar rezulta că *Tapae* pe bază fonetică, trebuie tolerat lângă Lugoj, deși din punct de vedere al cercetărilor arheologice nici în hotarul comunei *Tapia* de astăzi dar nici în preajma satelor învecinate, până în prezent *nu s'a găsit nici o urmă sau obiect de origine romană*. Ca dovadă a progresului istoriei din ultimul sfert de veac iată ce spune despre *Tapae* distinsul nostru istoric C. Giurescu ¹¹⁾: „La *Tapae*, nu departe de Poarta de fier, pe unde pătrunzi din Banat în Ardeal s'a dat lupta“. Pe urmă menționează următoarele ¹²⁾: „După biruința dela *Tapae armata romană apucă* pe valea Bistrei în sus, vale care răspundea chiar la Sarmisegetuza“. În volumul amintit, pe harta intitulată „Dacia înainte de cucerirea romană“, *Tapae* este fixat între localitățile vechi *Agmonia* și *Sarmisegetuza*. Stabilirea aceasta este mai exactă și este bine motivată în special de K. Cichorius ¹³⁾, care arată că *Tapae*, fiind loc întărit, a existat pe valea netedă a Bistrei în vecinătatea Porților de fier, iar *Aschbach* ¹⁴⁾ este și mai categoric, când afirmă că *Tapae* de pe vremuri a fost în preajma comunei *Marga*.

În concluzie, locul *Tapae* de altă dată, nu este permis să-l căutăm sau să-l fixăm unde este astăzi comuna *Tapia*. Aceasta o refuză atât etimologia, dar mai ales topografia și iată de ce: Armatele romane în drumul lor spre Sarmisegetuza, așa precum glăsuște istoria, *dela Agizis, au luat-o spre răsărit. Ori Tapia de astăzi se află dela comuna Farliug (Azizis) spre nord!* Trecând armatele romane Timișul în hotarul comunei cu pricina, — terenul este deluros și lipsit de o vale mai largă, sau

¹¹⁾ Istoria Românilor Vol. I. Buc. 1935. pag. 62.

¹²⁾ Ibid. pag. 65.

¹³⁾ Die Reliefs der Traians-Sälle II. pag. 116.

¹⁴⁾ Über Traianus steins. Danub. pag. 5.

teren neted, așa, cum se vede pe columna lui Traian și înconjurată la margini de munți împădușiți, cum și până astăzi corespunde Valea Bistrei, unde împăratul a fost nevoit, ca și Tetius Iulianus, să susțină cu Decebal o luptă mare și crâncenă și unde Traian își aruncase cel puțin o trăime din armata lui de peste 60 mii legionari, cifra mare pentru vremile acelea, ca totuși în urmă să întâlnească o altă opreliște și mai dificilă, coridorul îngust al Porților de fier.

De încheiere țin să mai remarc, că numărul istoricilor și arheologilor cari au susținut că *Tapae* ar fi fost lângă Lugoj, este foarte redus, față de toți aceia cari au căutat *Tapae* la trecători, ca de pildă Turnu-Roșu, Vulcan-Lainici, sau precum foarte corect s'a stabilit de istorici cu reputație, în *Valea Bistrei spre defileul Porțile de Fier*, adică în vecinătatea comunei *Marga*.

.....

Pomana

*Mi-am strâns tăcut privirile sub pleoape
Și gândul l-am oprit să mai rodească,
Iar mersul vremii aș vrea să se oprească
Și'n întunec totul să se 'ngroape.*

*Și-atunci, pierdut, ca morții în morminte,
Ca cerul nemișcat în veșnicie,
Voi ști iubirea ta de n'o să fie
Ca pârn' acuma, albă și cuminte.*

*Aroma ei va trece drumul vieții
Și voi simți, cum morții simt pomana,
Când pâinea se topește 'n mâini, iar cana
Se umple ca să sature drumeții.*

*Cu sufletul îndurerat ca rana,
Cu gândul ars de ura umilinții,
Voi sfărâma strângând sălbatec dinții
Și blestemând, nu voi primi pomana.*

CONST. JALEȘ

Influența catolică la românii din Slatina Timișului*)

Comuna Slatina-Timișului numită în graiul poporului și numai Slatina-mică, este așezată ca o insulă în mijlocul unor comune cu populație pur românească de legea ortodoxă-română, la o distanță de 18—20 km. de Caransebeș. Este — poate — singura comuna din România cu o populație de români de două confesiuni: ortodoxă și *romano-catolică*. Această împrejurare, ș'apoi și starea prezentă felul de a trăi întru totul identic cu a românilor ortodoksi — afară doar de biserică — m'a îndemnat să mă ocup de acești români, cercetând: de unde și de când datează catolicismul în Slatina? I-am numit și îi numesc „români“ în opoziție cu afirmațiunile istoricilor unguri cari îi numesc fie „bulgari“, cari ar fi imigrat în Banat din Balcani, în veacul al XIV-lea sub regele Ungariei Ludovic C. Mare, fie rămășițe de „unguri“ romanizați mai apoi în urma conviețuirii lor cu masa de români“ de aici. În temeiul acestor afirmațiuni și catolicismul lor ar proveni în primul caz dela bulgarii din Balcani (din imperiul Romano-Bulgar) cari au fost convertiți la catolicism de „Carații“ ordinului franciscan trimiși de papa Urban, la cererea regelui Ludovic C. Mare. Acești bulgari, fugiți de groaza turcilor pe la anul 1369, așezându-se în Banat ar fi întemeiat mai multe comune, între ele și Slatina, aducând cu ei drept „zestre“ și religia catolică. În al doilea caz, ar fi rămășițe de unguri din cei ce au mai rămas pe aceste meleaguri după lupta dela Mohaci din anul 1526. Ne mai amintește cronica comunei bisericesti catolice, cuprinsă în „Matricula Copulatorum“ (căsătoriților) și o altă versiune, și anume: că după lupta dela Mohaci, 1526, când Banatul cutropit de turci, ar fi emigrat din comuna Crașova — întemeiată, după afirmațiunile

*) Un capitol din lucrarea istorică, ce va apare în curând.

istoricilor unguri tot în veacul al XIV-lea de aceeași bulgari -- 2000 de suflete, ba unii spun de familii, și trecând peste muntele Semenice, au poposit aci, întemeind comuna Slatina, aducând cu ei și religia catolică.

Istoricul bănățean, repositul protopop al Lugojului Dr. Gheorghe Popoviciu, în „Istoria românilor bănățeni“ indică drept timp al începutului catolicismului în Slatina anul 1738—1739, anul ridicării unei Capele, ori bisericuțe numită „imperială“ de către principii Carol și Francsc de Lotharingia. Cronica bisericii — și după ea toți istoricii — spune, că în luna Iunie, la ziua Sf. Ap. Petru și Pavel, a anului 1738, pe când trupele austriace, conduse de susnumiți „prinți“ poposeau în „repaus“ pe „câmpul fomial“ cei doi prinți pentru ca să le treacă vremea „au aranjat în împrejurimi o vânătoare. Necunoscând ei însă locurile au ră-tăcit prin pădurile învecinate. Grație întâlnirilor cu „harambașa Petru Vancea din Bucosnița“ au putut ieși din păduri, scăpând astfel de mâinile bandiților. Petru Vancea i-a condus de-asupra Slatinei. Aci odihnindu-se pe un „pietrou“, văzând trupele din față de pe câmpul fomial“, făgăduind, că drept mulțumită lui D-zeu „pentru această a lor salvare, vor ridica pe acest loc — după alungarea turcilor — o Biserică. În anul următor 1740 — fiind turcii izgoniți din Banat — și capela imperială se înalță, dar ciudat, spune cronica și cu ea și istoricii, „că a fost așezată spre... răsărit. Abea mai târziu — în urma unei prăfănări — deodată cu reparările s'a încercat a se mări și transforma în forma „catolică“ încercând a se învârti din poziția ei originală „răsăriteană“ spre apus... dar n'a reușit, căci este așezată sau mai bine zis învârtită în poziția ei de azi... între răsărit și apus... Iată deci câteva păreri despre comuna Slatina.

Comuna Slatina-mică, obvine pentru prima dată în Istorie sub numele de „Slatina“ în veacul al XIV-lea după cum ne arată istoricul maghiar Pesty Frigyes, întemeiată în împrejurările arătate mai sus. Cum însă în Banat mai există o altă Slatina — pe Nera — diferă și părerile istoricilor — indicând când pe una când pe alta, ca popas al așa zișilor „bulgari“. Pomenire directă despre Slatina se face în documente abea la anul 1433,

când un anumit nobil român Nicolae Bizerei, ridică o acuză falsă în contra lui Bizerei Lado și a fiilor săi, acuzându-i de infidelitate. Pentru această „trădare“ li se confiscă acestora între alte moșii și cea din *Slatina*. De aici înainte mereu este amintită „Slatina“ ca o moșie fie de „donație“, fie de cumpărare ori „schimb“ între descendenți familiilor: Bizerei, Găman, Fiat ș. a. La anul 1467 Örményesi Lado împreună cu câte jumătate din comunele: Slatina și Sadova cu moșiile mocioneștilor din jurul Caransebeșului, încheie o convenție reciprocă pentru cazul, că s'ar stinge care din ei fără urmași. Într-o conscriere a orașului Caransebeș dela anul 1603, se află impuși la dare, după proprietățile lor din Slatina, nobilul Nicolae Flore (se vorbea în bătrini de Florei) cu 2 parcele, iar nobilul Petru Marin cu 3 parcele. Urmașii acestor două familii protestează la anul 1623 în contra hotărîrii principelui ardelean Gabriel Bethlen, pentru că donase moșiile părinților lor unor străini. Familiile Marin și Horei a jucat un rol important în veacul al XVIII-lea între anii 1740—1774. Comuna, împărțită în două de părăul Slătinoara, era proprietatea acestora. Partea stângă unde se află azi Biserica catolică, cu cimitirul ei, pe locul numit „Stâlp“ locuit azi de romano-catolici sau cum îi numesc azi romanii ortodoxi „papistași“ era proprietatea lui Florei. Partea dreaptă cu casele de pe locul numit „Scăuniș“ sau „Tâlva turcului“ (azi grădini și pomi) era proprietatea lui Marin. Prelungirea acestei părți formează azi comuna bisericească ortodoxă-română „Slatina-mică“ despre a cărei soartă nu se știe nimic în aceste vremuri. Oamenii mai bătrâni povesteau că pe la anii 1770 comuna ar fi fost una așezată pe acest teren numit „Scăuniș“. Acest loc fiind mai ridicat populația era scutită în vremuri ploioase de inundațiile Timișului. Partea de jos fiind mlăștinoasă era nelocuibilă. Din această pricină populația din această parte a „Scăunișului de jos“ verosimul că a trecut Timișul așezându-se în partea dreaptă a râului pe locul numit „Strămtură“, viețuind în cele bisericești, cu frații lor mai apropiați din comuna Sadova, până la anul 1809, când apoi s'au reîntors la vatra strămoșească unindu-se din nou cu frații lor rămași în „Slatina-mare“ și formând din nou o singură comună

politică-administrativă: Slatina-Timişului. Va fi fost dictat acest mic exod de vitregia naturii, dar credem că mai mult a fost cerut de interesele proselitate ale bisericii catolice! Şi anume, iată de ce: catolicismul românilor din Slatina nu pare a fi nici de provenienţă bulgară şi cu atât mai puţin de cea maghiară ci mai curând rezultatul unei întinse acţiuni a „băraţilor franciscani“ poposiţi în Slatina de odată cu biseriçuţa dăruită de prinţii amintiţi mai sus. Toate ipotezele istoricilor unguri de mai târziu veacului acestuia sunt răsturnate, iar părerea noastră, că acest catolicism datează dela această dată, este conformată de episcopul lor eparhial din Cianad, Engel, care în darea de seamă către adunarea eparhială a anului 1766, se plânge membrilor cu cuvintele: „Sunt îngrijorat de soarta puţinilor români, catolici, din Slatina . . . cari se pierd în numărul covârşitor al Schismaticilor . . . şi cere deci în consecinţă camarilei imperiale, că aceşti *shismatici*, cari „fiind mai mult la număr“, şi cari constitue un impediment întinderii prozelismului catolic, să fie separaţi, respectiv deportaţi . . . dintre români catolici din Slatina, mai puţini la număr!“

Iată deci tâlcul exodului de mai sus, şi a aşa zisului „catolicism bulgaro-maghiar“! Dacă alte argumente n'am avea în folosul susţinerii tezei noastre, credem că acesta singur este suficient pentru a pune lucrurile în adevărata lor lumină! Pentru importanţa problemei lăsăm să mai urmeze şi altele. Faptul, că la anul 1871 s'a descoperit pe ţărmul stâng al părâului „Sado-va“ o piatră mormântală cu inscripţia de provenienţă romană, care denotă, rămăşişele cetăţii romane „Masclunis“, ridicată de arhitectii lui Traian în acest loc important, strategic — căci doar aci se deschide „cheia Armenişului“ ce duce spre „Poarta orientală“ — confirmă şi mai mult existenţa comunei Slatina, prîntre primele colonii, întemeiate de coloniştii lui Traian, obvenina sub numele de „Zeugina“ sau „Gaganis“. fie că era pe locul unde se află azi, fie că era după cum afirmă istoricul maghiar Tihamer Turchiany; de-alungul râului Hideg, Higegeu! de azi. Faptul, că români din Slatina-mare, şi-au păstrat de-alungul veacurilor limba curat românească, datinele strămoşeşti cu portul şi felul de astăzi întocmai ca şi fraţii lor ortodoxi, a-

rată că această comună este și ea cu toate celelalte sate bănățene de origine daco-romană așa după cum și pe istoricilor unguri le mai scapă câteodată s'o mărturisească printre fraze scriind că „eleinte oláhok lakták“! așa după cum și episcopul amintit a recunoscut-o numindu-i români și nu „bulgari“ nici „unguri“. Cine este chemat și cine poate cunoaște mai bine situația credincioșilor unei eparhii dacă nu Episcopul?! Dintr'un memoriu al aceleași biserici din 20/XII/1836 spicuiem următoarele: „Populus parohianus, tam in matre, quam in tilialibus est natione et lingua Valachicus“ Insuș istoricul maghiar Dr. Geza Czirbusz spune, că dacă Banatul n'ajungea în mâinile creștinilor cu alungarea turcilor în veacul al XVIII-lea și dacă „misionarii“ (a propaganda papia!) nu ar fi început la anul 1726, propaganda de reconvertire... ar fi perit această populație „az olah környezetbe“...

În concluzie mai amintesc pe lângă dovezile de mai sus, încă și întâmplarea bătrânului „mucenic de ortodoxei din Slatina“ Jurja care în timpul „exodului“ amintit nevrând să se lapede credința lui strămoșească a preferit să i-se ardă mâna în ceară, ca un rug! Cred, că nu este prisos dacă mai invoc și câteva nume scoase din matriculele bisericii catolici între anii 1738—1770—1780. Albu, Caldul, Neagul, Stoică, Stoicheștilor, Goga, Baman, Marin, Agescu, Ivaniciu, etc.

Cât privește pe românii ortodoxi și biserică lor, cum am arătat mai sus multe date nu avem. Biserica lor abea datează dela 1875. Imprejurarea, că dela 1777—1809 viețuind în „Strămtură“ în imediata apropiere de Sadova ne face să credem, că s'au folosit de aceiași Biserică până la 1809, iar de aci încolo — reînforși la vetrele lor — au păstrat legăturile bisericesti, tot mai strâns cu Sadovenii folosindu-se de aceeași biserică până la anul 1832, când apoi Sadovenii mutându-se în Sadova nouă au cedat comuna cu biserică cu tot coloniștilor Celu. Legăturile dintre Sadoveni și Slatinarii mici — începute aci — au dăinuit și pe mai departe chiar și după ridicarea bisericii lor — până prin anii 1932—33, când apoi comuna bisericească Slatina-mică care până aci și-a păstrat legătura de fili-la-matera Sadova, a fost ridicata de organele noastre bisericesti cu

cinstea de „materă“. Biserica ridicată îndată după ce învierea episcopiei Caransebeşului prin zelul dascălului C-tin Udrea, îngrijită și înfrumusețată prin harnicia și dragostea de decenii a repositului învățător și director Simion Sandru în colaborarea cu veteranul și mare cântăreț parohul Gheorgh Ivanici și a capelanului său devenit apoi paroh Simion Sadru, prin glasul clopotelor și al slujitorilor mereu a chemat și cheamă și azi pe fiii ei din Slatina-mare, să revină la sânul ei părintesc, ca să nu mai despartă „Crucea“ pe frații de aceeași lege și sânge, ci să fie o turmă și un păstor.

PETRU BANCEA

EPIGRAME

Epigramistului Maliu Bogoe,
BCU Cluj / Central funcționar la C. A. M.

Doamne, câtă nedreptate
Când Maliu Bogoe scrie
Epigrame nesărate,
Parcă n'ar fi la... Regie!

ION I. MIOC

Lui Ion Mioc, răspuns.

Dela un timp la mic și mare,
Neconținut tu le ceri sare.
Nu cumva vrei, măi frățioare,
Muza s'o pui la... „conservare“?

Aceluiaș.

Află azi că la saline,
E vacant un post mai mare.
Te grăbește, pentru tine
Ar fi bun, c'ai avea sare.

MALIU BOGOE

Adunarea Generală a Astrei Bănăţene

Timişoara, 7 Iulie 1940

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Raport general

asupra activității desfășurate în anul de activitate 1939/1940

Adunarea generală a „Astrei Bănățene“ ținută la Lugoj în Iunie 1939 a fost una din acele manifestări culturale care a putut convinge pe oricine despre evidenta realitate a existenței organizațiilor noastre în conștiința poporului. Tradiția acestei legături între intelectuali și popor s'a menținut în cursul anilor și „Astra“ a rămas singura asociație culturală care a putut și poate să-i adune pe toți.

În Martie 1939 Astra Bănățeană a început să aplice Legea Serviciului Social în sensul strict al gândurilor M. Sale Regelui.

În cursul verii anului 1939 au funcționat în Ținutul Timiș 3 școli ale Serviciului Social: una pentru directori de cămine culturale, la Caransebeș și două pentru absolvenții și licențiații universitari, la Caransebeș și Ciacova. Aceste școli s'au bucurat de toată atențiunea autorităților locale și de o largă simpatie a opiniei publice, întrucât în foarte scurt timp au putut dovedi preocupările serioase de care erau călăuzite în transformarea vieții sociale românești.

În același timp s'a început o intensă activitate la sate, dar împrejurările n'au fost prielnice. Aceleași împrejurări excepționale au dus la suspendarea activității Serviciului Social în Octombrie 1939.

Așa fiind, „Astra“ și-a continuat firul activității, suplinind și ceea ce s'ar fi putut realiza mai ușor prin Serviciul Social.

În acest an preocupările tuturor au fost îndreptate în spre asprele evenimente ce se petrec în lume.

Împrejurări deosebite au făcut ca în orașele și satele noastre să nu se poate desfășura o activitate de intensitatea pe care am fi dorit-o. Cu toate acestea o asociație culturală numai atunci

își poate arăta soliditatea, când e capabilă să activeze și în împrejurări grele.

Ori „Astra Bănățeană“ a activat și în aceste împrejurări, îndreptându-și strădaniile spre scopul comun al tuturor strădaniilor românești: întărirea sufletelor pentru apărarea și libertatea Patriei.

De aceea dela cele mai pretențioase manifestări din metropola Banatului și până la cea mai modestă conferință din cel mai umil sat bănățean n'a fost decât același gând al trăirii Patriei peste oameni și vremuri.

Acesta a fost și este cel mai scump principiu de muncă în cadrele Astei Bănățene.

În cursul acestui an ne-am păstrat și ne-am întărit mijloacele de manifestare.

Astfel gazeta pentru popor „Luminătorul“ își continuă apariția în același gând de a duce satelor nu numai informațiuni ci și sfaturi potrivite nevoilor lor. Astăzi „Luminătorul are 10.000 de abonați țărani.

Ziarul „Dacia“, deși cu mari greutate, a continuat să apară, împlinind rolul unui cotidian obiectiv în Timișoara. Acest ziar apare azi în 7000 exemplare.

Revista „Lucefărul“ a fost pusă sub conducerea unui comitet reorganizat și sperăm că va fi tot mai bine.

Ultimul număr a apărut ca omagiu adus M. Sale Regelui cu prilejul împlinirii a 10 ani de domnie.

Editura își continuă activitatea prin tipărirea Antologiei Scriitorilor Bănățeni până la unire de I. D. Suciuc și volumul de poezii „Flori de piatră“ datorite lui P. P. Belu.

REPREZENTAȚII TEATRALE.

Astra Bănățeană a organizat — cu concursul Teatrului Național din Cluj — dela 1 Septembrie 1939 la 31 Ianuarie 1940. 44 reprezentații teatrale, dintre care 6 la Timișoara și 38 în diferite localități din Ținutul Timiș.

Tot prin Astra Bănățeană s'a organizat 7 reprezentații ale Operei Române din Cluj.

Intre 1 Februarie și 15 Aprilie 1940 au fost organizate alte 27 reprezentații în diferite localități din Ținut cu ajutorul Teatrului din Cluj, iar la Timișoara au fost 6 reprezentații ale Operei din Cluj.

Aci subliniem reprezentațiile trupei țărănești a cercului cultural al Astei din Șoșdea.

Ceea ce trebuie să accentuăm este faptul de neîgăduit, că reprezentațiile de teatru proză și operă organizate de Astra Bănățeană au dovedit o necesitate și ele sunt cercetate de un public tot mai numeros, ceea ce arată că ele sunt o necesitate culturală și națională și de aceea trebuiesc continuate.

În cadrele despărțămintelor și Cercurilor noastre culturale s'au ținut în acest an aproape 1000 conferințe și șezători culturale, ceea ce arată că nici acest mijloc de propagandă culturală nu a fost neglijat.

În cele ce urmează spicuiem din activitatea organizațiilor Astei din Banat, între care contribuție la „Înzestrarea Armatei” constituie un semn de înțelegere a vremurilor pe care le trăim.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

JUDEȚUL TIMIȘ-TORONTAL.

1. Despărțământul Timișoara

Președinte: Păr. Protopop Dr. P. Țiucra.

- *Cercul Cultural din Albina*: 4 conferințe, 2 șezători.
Au conferențiat S. S. preotul Ioan Cazacu și D. Roman Trifu învățător.
- *Cercul Cultural din Beregsău*: 4 conferințe, 1 serbare pentru înzestrarea armatei.
Conferențieri: Preoții Valeriu Popovici și Andrei Jelebean.
- *Cercul Cultural din Bucovăț*: 5 conferințe, 2 șezători.
Conferențieri: Inv. Ecat. Diaconovici, Dir. șc. Milă Todor și Păr. Traian Milota.
- *Cercul Cultural din Cerneteaz*: 3 conferințe, 3 șezători.
Conferențieri: Inv. D. Tomescu, Păr. Traian Barzu, inv. Tib. Nica.
- *Cercul Cultural din Chișoda*: 5 conferințe. Au vorbit inv. Iosif Ciorogariu, Dir. S. Popescu și Păr. Victor Aga.

- *Cercul Cultural din Fratelii A*: 2 conferințe, 1 șezătoare.
Conferențieri: Prof. N. Jucu, Păr. Victor Faur.
- *Cercul Cultural din Ghiroda*: 2 conferințe, 1 șezătoare; au vorbit Păr. Traian Brânzei și Păr. Vasile Ionescu.
- *Cercul Cultural din Ghiroda nouă*: 1 conferință, 1 șezătoare: a vorbit Inv. I. Minda.
- *Cercul Cultural din Ghiroc*: 13 conferințe încadrate în programe artistice-culturale. Conferențieri: Păr. Horia Vișoiu, Dr. M. Munteanu, Inv. A. Cordoș.
- *Cercul Cultural din Herneacova*: 2 conferințe, 1 șezătoare
Au vorbit: Inv. Gh. Barbu, Păr. St. Giulvezan.
- *Cercul Cultural din Ianova*: 2 conferințe, 1 șezătoare. Au vorbit Păr. Alexa Puta.
- *Cercul Cultural din Izvin*: 9 conferințe. Au vorbit: Păr. Tr. Pelea, Păr. Lazăr Ciucu, Inv. N. Teodorescu, Inv. pens. Șt. Ștefanu.
- *Cercul Cultural din Moșnița*: 1 conferință 1 șezătoare. A vorbit: Păr. Ioan Ilievi.
- *Cercul Cultural din Nadăș*: 5 conferințe, 5 șezători. Au vorbit. Păr. O. Albani, Inv. M. Tiulea.
- *Cercul Cultural din Parța*: 4 conferințe. Au vorbit: Inv. 7. Dumitrache, Inv. dir. I. Cocioba, Dr. Sim. Nestor și Păr I. Russu.
- *Cercul Cultural din Timișoara-Fabrică*: 4 conferințe încadrate în șezători. Au conferențiat: Păr. Protopop P. Țiucra, Inv. M. Șerban, Păr. Traian Golumba, Păr. M. Șora.
Acest cerc cultural, prin osteneala păr. prof. M. Șora, a organizat un curs de cântări bisericești pentru angajații T.C.T.
- *Cercul Cultural din Timișoara-Vii*: 2 conferințe, 2 șezători. organizate de către Păr. Ștefan Șora, președinte.
- *Cercul Cultural din Timișoara-Ronat*: 2 conferințe, 2 șezători, organizate de Păr. I. Jurma, președinte.
- *Cercul Cultural din Urseni*: 4 conferințe, 4 șezători. Au conferențiat: Inv. D. Moise, Păr. V. Luminosu.
- *Cercul Cultural din Utvin*: 2 conferințe cu programe artistice. Au conferențiat: Păr. Ioan Russu și Inv. dir. Ioan Cara.

— *Cercul Cultural din Uisenteș*: 3 conferințe, 3 șezători culturale. Au conferențiat Păr. Al. Reja.

SITUAȚIA BIBLIOTECILOR CULTURALE ESTE URMĂTOAREA:

Cercul cultural Albina, 43 volume. S'au cetit 25; Beregsău, 36 volume. S'au cetit 24; Bucovăț, 40 volume. S'au cetit 25; Cerneteaz, 292 volume. S'au cetit 150; Chișoda, 90 volume. S'au cetit 45; Duca I. G., 35 volume. S'au cetit 10; Freidorf, 50 volume. S'au cetit 25; Fratelia A., 365 volume. S'au cetit 135; Fratelia B., 50 volume. S'au cetit 35; Ghiroda, 100 volume. S'au cetit 40; Ghiroda-nouă, 57 volume. S'au cetit 23; Ghiroc, 130 volume. S'au cetit 54; Gharmata, 125 volume. S'au cetit 32; Hernea-cova, 85 volume. S'au cetit 58; Ianova, 143 volume. S'au cetit 42; Izvin, 210 volume. S'au cetit 120; Moșnița, 150 volume. S'au cetit 85; Nadăș, 80 volume. S'au cetit 35; Parța, 134 volume. S'au cetit 10; Remetea-Mare, 85 volume. S'au cetit 20; Sânmihaiul-Român, 70 volume. S'au cetit 52; Sălciua-Nouă, 100 volume. S'au cetit 38; Stanciova, 90 volume. S'au cetit 50; Șag, 250 volume. S'au cetit 60; Timișoara-Fabric, 300 volume. S'au cetit 120; Viile Fabrică, 30 volume. S'au cetit 15; Timișoara-Ronaț, 95 volume. S'au cetit 65; Urseni, 159 volume. S'au cetit 86; Utvin, 86 volume. S'au cetit 23; Uisenteș, 365 volume. S'au cetit 58. Total: 3845 volume. S'au cetit 1560.

Situația bibliotecii Despărțământului Central este următoarea:

La finea anului 1938 am avut în bibliotecă cărți și broșuri	3403
In cursul anului 1939 au intrat în bibliotecă	212
In cursul anului 1939 s'au distribuit cercurilor culturale	460
Starea bibliotecii la finea anului 1939 la Despărțământ este	3155

2. **Despărțământul Ciacova**

Președinte: Prof. Dir. Iancu Călțun.

Numărul membrilor-fundatori, pe vieață și activi: 1025.

Numărul cărților din Bibliotecile celor 15 Cercuri Culturale: 5395.

-- *Cercul Cultural din Ciacova*: are Casă Națională în care funcționează și cantina străjerească. Au fost organizate 22 de conferințe și șezători culturale-artistice. Au conferențiat: Prof.

- I. Călțun, Dr. Al. Lighezan, Inv. Gh. Corbuli, Prof. I. Vlăduțu, Păr. Ion Pincu, Prof. P. Hortopan, Inv. Mag. Olariu.
- *Cercul Cultural din Șipet*: (Președinte: Toma Porumb): 12 conferințe, 2 serbări în legătură cu obiceiurile de Anul Nou și Crăciun.
 Au conferențiat: Notar R. M. Nicolae, Inv. Iorgovan Țăran, Inv. V. Drăgilă, dir. M. Barbu, Păr. N. Stoian, inv. Nat. Mihail.
- *Cercul Cultural din Berini*: (Președinte Inv. Ion Petrașcu). 7 conferințe, 1 serbare a obiceiurilor de Crăciun, 1 serbare pentru înzestrarea armatei.
 Au conferențiat: Inv. dir. I. Petrașcu, Păr. I. Miciuru
- *Cercul cultural din Denta*: (Președinte Preot A. Bota): Are Casă Națională cu sală festivă, sală de lectură și bibliotecă și 9 jug. pământ. A organizat 4 șezători, 1 serbare a obiceiurilor de Crăciun, 1 serbare pentru înzestrarea Armatei.
- *Cercul Cultural Stamora-Română*: (Președinte Preot Gh. Clecan). 3 conferințe. Au conferențiat: Păr. Gh. Clecan, notar I. Oprin.
- *Cercul Cultural din Petroman*: (Președinte: Notar Iuliu Vereș), are Casă Națională. A organizat 5 conferințe cu șezători și un curs pentru gospodine.
- *Cercul Cultural din Pădureni*: (Președinte Preot. C. Tismănariu), are casă Națională. A organizat 8 conferințe și 5 șezători culturale. Au conferențiat: Păr. Tismănariu, Inv. Iul. Pava, Inv. Nic. Pava.
- *Cercul Cultural din Cerna*: (Președinte Preot S. Mioc), 4 conferințe și o serbare a obiceiurilor de Crăciun. Au conferențiat Păr. S. Mioc și avocat Toma Popovici.
- *Cercul Cultural din Obad*: (Președinte Preot Gh. Lungu), 6 conferințe, 1 serbare a obiceiurilor de Crăciun, 1 șezătoare Națională. Au conferențiat: Inv. Buretoi și Păr. Gh. Lungu.
- *Cercul Cultural din Jebel*: (Președinte Preot L. Surlașiu), are Casă Națională. A organizat 6 conferințe, 1 serbare a obiceiurilor de Crăciun, 2 șezători artistice-culturale. A mai organizat un curs pentru gospodine.
- *Cercul Cultural din Dolaț*: (Președinte Notar E. Jurca). A

organizat 7 conferințe cu șezători prin strădania președintelui.

- *Cercul Cultural din Folea*: (Președinte Preot L. Șandru), are Casă Națională. A organizat 5 conferințe, 1 serbare a datinilor de Crăciun, 1 serbare pentru înzestrarea Armatei. Au conferențiat: Inv. pens. L. Biro, Inv. dir. Gr. Gavrilă, Păr. L. Șandru.
- *Cercul Cultural Cebza*: (Președinte Preot Tib. Buru). A organizat 4 conferințe, 1 serbare a datinilor de Crăciun, 1 serbare culturală. Conferențiar: Păr. Gh. Treta, Păr. Tib. Buru, Primpretor Petru Vichentie. A mai organizat un curs pentru gospodari.
- *Cercul Cultural din Liebling*: (Președinte Notar I. Cimponieriu). A organizat 20 conferințe încadrate în programe artistice-culturale. D-l Inv. dir. Ion Tabau a desfășurat o activitate pe care o subliniem în mod deosebit. A organizat un curs pentru gospodine.
- *Cercul Cultural din Ghilad*: (Președinte Preot M. Ghilezan), are Casă Națională. A organizat: 9 conferințe, 1 serbare a datinilor de Crăciun, un curs pentru gospodine. Despărțământul Ciacova a dat cel mai larg concurs material și moral pentru buna funcționare a Școlii Serviciului Social din vara anului 1939.

3. Despărțământul Giulvăz

Președinte: Dr. Al. Lighezan.

A fost reorganizat la 10 Martie 1940.

- *Cercul Cultural Giulez*: (Președinte Preot N. Brănuțiu), are Casă Națională, sală de lectură cu 320 volume în bibliotecă, 110 membri activi. A organizat un curs pentru gospodine și diferite serbări artistice-culturale.
- *Cercul Cultural din Foeni*: (Președinte Notar N. Savi), are Casă Națională, cu o bibliotecă de 500 volume. A organizat un curs de săptămâni pentru gospodine.
- *Cercul Cultural din Gad*: (Președinte Preot D. Petcu), are Casă Culturală. A organizat 7 conferințe prin strădania președintelui.

— *Cercul Cultural din Macedonia*: (Președinte Preot Vic. Tuca), are o bibliotecă de 120 volume. A organizat 10 conferințe cu șezători. Conferențieri: Inv. I. Ispas, Păr. Nic. Tuca, Notar Filip Neamțu, Primpretor Petru Vișentie.

Nu s'au primit rapoarte dela Cercurile Culturale din Crai nou, Tolvădia, Giera, Toager, conducătorii fiind concentrați, dar și acolo s'a desfășurat o activitate frumoasă.

4. *Despărțămintele*: Buziaș, Gătaia, Recaș și Vinga, n'au trimis rapoarte de activitate.
5. *Despărțământul Lipova*: (Președinte D. Sever Bocu), din cauza împrejurărilor n'o putut desfășura o activitate deosebită.
6. *Despărțământul Sănnicolaul mare*: (Președinte Prof. dir. T. Bucurescu) și a desfășurat activitatea cu deosebire în cadrele Cercului Cultural din Centrul Plasei. S'au organizat serbări culturale artistice, din care demne de subliniat sunt: aceea închinată poetului M. Eminescu și cea dela 1 Decembrie 1939.

Despărțământul merită toată lauda pentru Școala țărănească pe care a organizat-o și despre care vom da lămuriri la capitalul „Școli și cursuri pentru țărani“.

JUDEȚUL SEVERIN.

1. *Despărțământul Lugoj*

Președinte Prof. dir. Dr. A. Peteanu

A organizat festivitățile Adunării Generale a „Astrei Bănățene“ în 24—25 Iunie 1939 la Lugoj, care s'a desfășurat într'un cadru impresionant, luând proporțiile unei mărețe și impunătoare serbări naționale a regiunii.

Cu această ocazie s'a organizat un conduct etnografic de care alegorice, reprezentând specificul vieții românești din jud. Severin.

De asemenea s'a aranjat un concurs de coruri și dansuri vechi bănățene.

Au luat parte la serbări următoarele coruri: „Lira“-Lugoj, „Progresul“-Lugoj, „Doina“-Făget, apoi corurile din Gruni, Birchiș, Târgoviștea, Susani, Sâlha, Lugojel și Sintești.

Echipele de dansuri vechi au fost din următoarele comune: Birchiș, Coșteiu, Obreja, Iablanița și Borlova.

Dansurile s'au executat sub conducerea d-lui Primpretor Bujor Barbu din Lugoj.

Tot cu această ocazie s'a organizat o deosebit de frumoasă expoziție în legătură cu industria casnică, economică, industria în general, precum și alte aspecte ale vieții morale și materiale din regiune.

Despărțământul Lugoj a organizat mai multe impunătoare șezători și serbări literare, artistice și culturale.

A înființat 17 biblioteci la Cercurile Culturale în valoare de lei 7.565.

Informații amănunțite cu privire la activitatea diferitelor Cercuri Culturale nu avem, dar s'a muncit cu multă râvnă și dragoste.

2. Despărțământul Caransebeș

Președinte: Dr. C. Corneanu.

A organizat: BCU Cluj / Central University Library Cluj

Un curs de limba și literatura română pentru funcționarii publici și particulari;

Un curs de perfecționare profesională pentru meseriași și agricultori; un ciclu de conferințe publice în Caransebeș (11); 23 conferințe în cadrele Cercurilor Culturale din sate; 4 șezători și serbări artistice-culturale.

A ajutat efectiv la buna funcționare a Școlilor Serviciului Social în vara anului 1939.

A inițiat, împreună cu Primăria orașului, clădirea Casei Naționale.

3. Despărțământul Făget: (Președinte Primpretor A. Lugojan).

S'a străduit să adune fonduri pentru Case Naționale se șama Cercurilor Culturale.

Din cauza împrejurărilor s'a rezumat de a da concursul organelor administrative pentru strângerea fondurilor de ajutoare a familiilor concentraților.

4. Despărțămintele: Sacul, Teregova și Orșova n'au trimis rapoarte de activitate.

JUDEȚUL CARAȘ.

Despărțământul Caraș

Președinte: Prof. Ilie Rusmir. Secretar: ing. A. Mălăescu.

În conformitate cu înțelegerea intervenită între Serviciul Social și Societatea Culturală Astra, în sensul că aceasta din urmă a fost încredințată cu aplicarea Legii Serviciului Social în Ardeal și Banat, am procedat la organizarea Serviciului Social din Județul nostru și anume:

La 25 Februarie 1939, am întregit Comitetul Desp. jud. al Astei cu persoanele de drept prevăzute de L. S. S. și cu membrii marcanți din județ, constituind astfel Căminul județean al Serviciului Social. După aceea am convocat Despărțămintele de plasă cât și pe toți intelectualii din plasele respective la o consfătuire, în care le-am explicat Legea Serviciului Social și intențiile legiuitorului, dându-le îndrumări cum au să procedeze la aplicarea ei în sate.

S'au ținut adunări pe plasă:

La Boeșa-Montană în ziua de 3 III. 1939.

La Bozovici în ziua de 7 III. 1939.

La Moldova-Nouă în ziua de 22 IV. 1939.

La Oravița în ziua de 27 III. 1939.

La Recița în ziua de 16 IV. 1939.

La Sasca în ziua de 9 III. 1939.

În același timp, am căutat să difuzăm principiile legii prin broșuri, articole de gazete și circulări.

Organele conducătoare ale Despărțămintelor de plasă, la rândul lor au convocat adunările generale ale cercurilor Culturale dela sate pentru a le explica L. S. S. și rostul ei în viața Satului.

Din totalul de 97 Cercuri Culturale ale Astei, au fost convocate și inspectate fiecare cerc, de către președinții de plasă sau de către delegații acestora, fără nici o indenunțare de transport sau alte cheltuieli.

Acest sacrificiu este o dovadă nouă de alturism din partea conducătorilor Astei din acest județ.

Afară de deplasările de mai sus, organele județene ale As-

trei au descins și ele la sate pentru a face cercetări, transformări în Cămine și pentru a lua măsuri în plasa model Bozovici, în vederea compunerii unui program de activitate și de realizări pentru această plasă.

În acest scop au fost vizitate de către conducătorii Despărțământului Județean 39 comune. Printre cei care au activat cu deosebită râvnă menționăm pe următorii Domni:

Prefect Col. Pavel Seracin; Prof. Ilie Rusmir, președinte; Prof. Vasile Vărădian, vice președinte; Ing. Andrei Mălăescu, secretar; Dr. Ioan Fira, medic județean primar; Dr. Aurel Perian, medic primar veterinar; Toma Rădulea; Mihail Grivei, pretor; Dr. Stoianovici Geza, pretor; Stăncescu Gheorghe, pretor; Milutinoviciu Cornel, pretor; Ioan Goanță, preot și alții.

Datorită acestei vii activități am putut să difuzăm L. S. S. și să transformăm 58 din 97 Cercuri Culturale, ale Astei în Cămine ale Serviciului Social, astfel că la data de 29 Iulie 1939 situația Cercurilor și a Căminelor Culturale se prezenta după cum urmează:

- 97. Cercuri Culturale „Astra“
- 58 Cercuri Culturale „Astra“ transformate în Cămine.
- 39 Cercuri Culturale „Astra“ netransformate.
- 4 Cămine experimentale ale Fundațiilor Regale.
- 8 Cămine afiliate.
- 1 Cămin Cultural al Serviciului Social.

În acelaș timp, în biroul Despărțământului s'a întocmit programul plasei model Bozovici — după cercetări făcute la fața locului.

La fel s'au întocmit programe de lucru pentru toate Cercurile și Căminele Culturale dela sate, precum și pentru taberile de muncă pt. folosul obștesc din plasa model.

Remarcăm aci că la întocmirea și executarea acestor programe de lucru au dat concursul:

D-1 Prefect Col. Pavel Seracin cu organele sale administrative, Comandantul Subinspectoratului Pregătirei Premilitare, Maior I. Morariu, Prim medicul județean Dr. I. Fira, Prim medicul veterinar Dr. Aurel Perian, Șeful Ocolului Silvic de Reg.

Insp. D. Munteanu, Camera Agricolă, preoții și învățătorii satelor.

Din partea tuturor acestora am avut un frățesc sprijin și o largă solidaritate în nizuințele noastre pentru ridicarea satelor. Niciodată nu s'a putut pune în aplicare principiul de solidaritate într'o mai largă măsură, în ce privește problemele obștești, ca în cadrele activității pe care a desfășurat-o „Astra“ în legătură cu aplicarea Legii Serviciului Social.

După ce s'au întocmit programele de lucru s'a trecut la aplicarea lor.

SĂNĂTATE

S'au remarcat următoarele cămine: Cărbunari, Pătaș, Sichevița, Rudăria, Bania, Valeapai, Dalboșeț, Ilidia, Giurgiova, Creoni, Nicolinți, Dintre care Rudăria a dat 85 consultațiuni gratuite a făcut 305 vizite la domiciliu, a asanat 3 fântâni, a construit 5 closete, 5 ședințe de educație fizică, 24 pentru străjeri și 15 pentru pompieri.

Căminul Cărbunari în urma stăruințelor a obținut o soră de ocrotire și un mic dispensar.

Căminul Pătaș a ținut cu președinta și conferințe igienice pentru femei.

Căminul Sichevița, conferințe igienice, are farmacie pentru sat.

Căminul Bănia a reparat fântânile satului.

Căminul Valeapai a dat medicamente gratuite locuitorilor.

Căminul Dalboșeț a înființat Liga Temperanței, a luat măsură pentru construcția băilor și a dispensarului.

Căminul Ilidia sfaturi igienice.

Căminul Giurgiova a întocmit un program de lucru cu medicul de circumscripție.

Căminul Creoni a dat concurs medicului în toate activitățile sale.

Căminul Nicolinți a combătut epidemii alături de medic.

În rezumat toate căminele au dat concurs la compania sanitară, au ținut conferințe, de igienă, răspândind cunoștințele de igienă, colaborând în toate cazurile cu medicul de circum-

scripție unele sunt pe cale de a-și procura o farmacie la cămin.

Căminul Bozovici sediul plasei de model, a elaborat planurile pentru o baie populară, a săpat fundamentul și aduce materiile pentru construcția băilor populare.

MUNCĂ.

Au desfășurat o activitate deosebită următoarele cămine:

Comuna Bogodintzi a plantat pomi fructiferi dela Camera Agricolă.

Comuna Cărbunari dă concurs la zidirea școalei și reparația bisericii.

Comuna Pătaș Colectat pentru înarmare Lei 250, clopotele bisericii Lei 200, ajutoare pentru copii săraci, concurs moral la toate acțiunile edilitare.

Comuna Sichevița continuă să adune material pentru căminul cultural.

Comuna Rudăria a funcționat cooperativa în foarte bune condițiuni, aprovizionând populația cu humbac și alte articole de prima necesitate. Secția agricolă, a creșterii vitelor, bunelor gospodine au realizat un program vădit, iar secția edilitară continuă cu construcția căminului.

Comuna Bănia Secția edilitară, s'a făcut curățirea și îngrădirea cimitirului, s'au îngrădit și îngrijit crucile de pe hotarul comunei.

Comuna Valeapai. S'au dat îndrumări cum să se planteze pomii fructiferi, altoirea.

Comuna Ilidia. Sub supravegherea căminului locuitorii au cărat pietriș, au construit 2 podețe, au nivelat drumul spre cimitir și au pavat în fața școalei. De față au fost toți notarii din împrejurime, învățătorii, preoții, pretorul plasei Stoica, preș. Astrei din plasa Sasca-Montană, T. Rădulea care au lucrat și ei cu sătenii și cu membrii căminului. Acest exemplu este minunat și o metodă bună pentru a stimula sătenii la lucrări de utilitate publică.

Dalboșeț: căminul cultural a angajat 50.000 cărămizi pentru construcția căminului, s'au făcut toate lucrările pregătitoare pentru punerea în funcțiune a unei cooperative.

Giurgiova: Repararea gardurilor dela cimitir și a drumului spre cimitir, astuparea unei mlaștine cu pietriș, curățirea șanțurilor din raza comunei. Aranjarea unei străzi, ce duce la biserică, și pardosirea ei cu pietriș. A întocmit un program de activitate pentru anul 1939.

Nicolinți: S'a adus material pentru construcția căminului.

Greoni: S'a plantat calea ce duce la gară cu salcâmi.

REZUMAT.

În general la capitolul muncă cele mai multe cămine au reparat străzi, drumuri, cimitire, împrejurimi. Au adunat materiale pentru construcții de cămine, iar în ședința tuturor președinților de cămine și cercuri Astra, convocat de noi la Prefectura Caraș, s'a luat hotărârea că toate căminele să procedeze la adunarea materialului pentru construcții de cămine culturale. Hotărârea a început să se execute de către unele cămine.

Multe cămine au dat concurs autorităților la plantări de pomi fructiferi, la lucrări de utilitate publică.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
MINTE ȘI SUFLET.

Bănia: s'au ținut mai multe cuvântări sătenilor arătându-se însemnătatea căminului cultural. A dat o deosebită îngrijire cimitirului și crucilor din împrejurimi.

Giurgiova: s'au cetit multe cărți din bibliotecile Astrei, bibl. școlară și parochială. Bibliotecile nu sunt concentrate. S'au ținut de către președintele sfatului mai multe predici, s'au prăzruit toate sărbătorile naționale.

Bogodinți: s'au cetit reviste și cărți.

Macoviște: prin cuvântări potrivite s'a căutat să se spulbere știrile alarmante și să se întărească nădejdea în viitorul țării și al neamului.

Nicolinți: Ziarele, cărțile dela cămin sunt cetite regulat de către membrii iar în sărbători locuitorii ascultă la aparatul de radio al căminului.

Ilidia: s'au cetit cărți, s'au ținut conferințe instructive.

Sichevița: Se cetesc cărți din bibliotecă (are 312 volume).

revistele abonate de cămin, și se ascultă de 3 ori pe săptămână la aparatul de radio a căminului.

Valeapai: se cetesc cărți reviste și se ascultă la radio.

Rudăria: s'au împrumutat 275 cărți la 64 cetitori, 18 cărți noi, s'au ținut 9 probe de cor cu 4 producțiuni publice, 5 șezători, 2 serbări culturale, 7 predici, 3 procesiuni, 2 ședințe a sfatului de împăciure.

REZUMAT:

In cămine s'au citit cărțile din bibliotecă și revistele abonate, ascultându-se la radio, concerte, conferințe, știri, etc.

S'au ținut conferințe instructive, predici și s'au făcut câteva lucrări cu caracter religios.

TRIMESTRUL II.

II. SECȚIA CULTURII SĂNĂTĂȚII. In plasa model Bozovici, Prefectura Caraș în colaborare cu Serviciul Sanitar județean a construit fântâni cu pompe în următoarele comune: Borlovenii Vechi, Prigor, Pătăș, Bozovici, Rudăria;

Construcții de băi. Căminul din Bozovici a ajuns cu construcția unor băi populare până la acoperiș. Construcția s'a întrerupt din bugetul plasei în suma de 100.000 lei. Ministerul Sănătății a dat o subvenție de lei 100.000.

S'a continuat cu construcția Căminului din Rudăria.

Toate Căminele din cuprinsul plasei model au dat concurs la campania sanitară întreprinsă de Ministerul Sănătății, precum și la cercetările monografice, secția sanitară, întreprinsă de Institutul de Cercetări Sociale Crișana.

In urma planului de organizare a secției sanitare propus de noi pentru plasa model Bozovici, Ministerul Sănătății a numit 10 moașe, 4 surori de ocrotire, 7 agenți și a creat un post de medic de circumscripție la Prigor.

Dealtfel, Ministerul Sănătății prin organele sale subalterne a fost cel mai activ Minister, care într'adevăr a depus cea mai asiduă muncă în plasa Bozovici. Domnul Ministru Marinescu a vizitat personal plasa model de câteva ori.

Vom enumera realizările acestui Minister: 1. A cumpărat o casă în comuna Dalboșeț pentru dispensar și locuința medicului. 2. Are o construcție băi populare în Prilipeț, dispensar și baie în Prigor, băi populare la spitalul din Bozovici. 3. A dat subvenții căminelor pentru băi populare la Bozovici lei 100.000, la Rudăria lei 50.000. 4. A creat în anul acesta pentru plasa Bozovici 10 posturi pentru moașe, 4 pentru surori de ocrotire, 7 pentru agenți sanitari și o circumscripție medicală la Prigor, astfel că plasa are 3 medici de circumscripție și un spital.

La alte Cămine membrii noștri au contribuit, ca și în campania de primăvară, cu toate puterile lor la propaganda companiei sanitare întreprinse de Ministerul Sănătății.

III. *Secția Culturii muncii.* Căminul din Borlovenii Vechi a confecționat 42.000 cărămizi. N'a ars cărămidă și n'a început construcția din cauză că n'a primit subvenția de lei 100.000 bugetată pentru acest scop (cămin) din bugetul S. S. plasa model Bozovici.

Rudăria a continuat construirea Căminului.

Căminul Dalboșeț a confecționat 35.000 cărămizi pentru construcția căminului. Nici acest cămin n'a primit subvenția de lei 75.000 de la Serviciul Social pentru construirea căminului.

Printre căminele cari au adunat material de construcție mai cumpărat și pe cel din Sichevița și pe cel din Greoni. Aceste două cămine deasemenea n'au primit subvenția de la S. S. de lei 15.000.

REALIZĂRILE TABERILOR DE MUNCĂ PENTRU FOLOSUL

OBȘTESC (M. F. O.)

1. *Lăușnicul Mare:* Indiguirea unui Părâu. Lucrarea n'a fost terminată.

2. *Gârboveț:* A reparat drumul între Gârboveț și Bănia, care a fost prevăzut cu șanțuri adânci pentru scurgerea apei.

3. *Sopotul Nou:* A indiguit un părâu, care depunea aluviuni multe și periclita biserica prin inundațiile și sedimentele sale.

4. *Dalboșeț:* A indiguit un părâu care traversa satul.

5. *Prigor:* A construit un grajd comunal, stadion pentru educația fizică și un pod între Prigor și Borlovenii Noi.

6. *Pătaș-Borlovenii Vechi*: S'au dat concurs căminului din Borlovenii Vechi la confecționarea celor 42.000 cărămizi necesare construirii unui cămin și indignuirea unui pârâu care traversează comuna Pătaș. Lucrarea n'a fost terminată.

Camera Agricolă din juet a construit două cuptoare pentru uscarea prunelor și anume la: *Prigor* și *Prilipeț*. Ministerul Agriculturii și al Domeniilor încă a aprobat o sumă de lei 40.000 pentru construcția unui alt cuptor mai mare, însă în urma desființării Serviciului Social, lucrarea aceasta s'a întrerupt. A luat inițiativa pentru construirea unui asemenea cuptor și căminul din Sichevița, însă Inginerul Agronom fiind chemat la concentrare, lucrarea s'a sistat, în lipsă de conducător tehnic.

IV. SECȚIA CULTURII MINTII, SUFLETULUI ȘI A CONȘTIINȚEI NAȚIONALE.

Activitatea căminelor pentru această secție se poate considera ca cea mai săracă în fapte. Nu pentru că cultura minții, sufletului și a conștiinței naționale n'ar trebui făcută și în aceste luni de bogată muncă în domeniul agriculturii, ci pentru că ocupațiile membrilor din cămine sunt așa de intense la munca câmpului, încât nu au răgaz nici măcar în sărbători să cerceteze sf. biserică și să-și odihnească trupul trudit. Din acest motiv, cartea nu poate fi citită, iar pentru sfaturi și îndemnuri bune, nu pot fi adunați membrii căminului la oaltă la sediul căminului.

De fapt cultura minții sufletului și a conștiinței naționale continuă, în toate anotimpurile, însă sfârșitul toamnei și în special iarna este sezonul cel mai potrivit de a cultiva membrii Căminelor. La acest sezon mort se mai adaugă și concentrările masive din acest trimestru. O bună parte a membrilor celor mai activi și a conducătorilor de cămine, preoți și învățători, ba și notarii au fost chemați la armată, unde trebuia să răspundă la apelul țării. Totuși Căminul Județean a știut și în aceste momente grele să se acomodeze împrejurărilor, adresând o circulară înainte de a primi pe cea dela Centru, prin care a cerut tuturor Căminelor, să facă inventarierea sâtenilor concentrați din

cemuna lor, dând tot sprijinul familiilor rămase acasă fără nici un ajutor, cu haine, alimente, ba chiar să le adune și recolta sau să le facă arăturile și semănăturile de toamnă.

Apelul nostru a fost difuzat prin presa locală (Zorile Banatului, Curentul Carașului), și prin presa Bănățeană, ca ziarul Dacia, etc.

Administrația împreună cu Sfaturile Căminelor noastre, au colaborat frumos și în deplină înțelegere, dând rezultate admirabile în cele mai multe sate. Iată cum am înțeles să facem educația creștinească ajutând pe deaproapele nostru și arând și semănând pământul aceloră, care ne păzesc hotarele țării. Intr'adevăr concentrarea masivă n'au făcut-o numai aceia, care ne păzesc hotarele, ci aproape întreg județul. Așa am înțeles să dezvoltăm conștiința națională și la cei de acasă și la cei concentrați. O națiune în timp de pace trebuie să fie întreagă concentrată, iar în timp de războiu va lupta cu tot ce are ea de la cap până la bătrâni, contra celor ce îndrăznesc s'o atace.

Din multe căminie care s'au achitat frumos și conștiincios de obligațiile pe care le-am impus, remarcăm următoarele: Ciclova-Română, Dalboșeț, Moldova-Nouă, (secția femeilor condusă de d-na Grivei are și o cantină pentru copii), Sichevița, Pătaș, Berzasca, Valeapai, Jitin, Lescovița, etc.

Ziua *Marinei* a fost sărbătorită de căminele din Clisura Dunării cu tot fastul cuvenit și anume: Berzasca, Moldova-Veche.

Deasemenea toate căminele au comemorat, în baza circulației noastre, în ședințe festive, pe decedatul Prim Ministru Armand Călinescu.

Păstrând tradiția, am continuat cu înființarea de biblioteci acolo unde nu existau.

Astfel am donat în anul trecut câte o bibliotecă următoarelor Cercul Cultural:

Ciorța una Bibliotecă de 48 Volume; Valea Pai una Bibliotecă de 107 Volume; Dulău una Bibliotecă de 51 Volume; Putna una Bibliotecă de 49 Volume; Zorlențul Mare una Bibliotecă de 54 Volume; Berzasca Bibliotecă de 105 Volume; Câmpia Bibliotecă de 51 Volume; Moldova-Nouă Bibliotecă de 116 Vo-

Irme; Coșteiu (Iugoslavia) Bibliotecă de 84 Volume; Iam Bibliotecă de 18 Volume; Lizeș (Sălcia) Bibliotecă de 79 Volume. Bocșa-Română, Bibliotecă de 93 Volume; Sichevița, Bibliotecă de 77 Volume; Cuptoare-Secul, Bibliotecă de 74 Volume; Ilidia, Bibliotecă de 63 Volume; Coronini, Bibliotecă de 47 Volume; Dolcin, Bibliotecă de 57 Volume.

Despărțământul Bozovici

Președinte: Preot Ioan Goanță.

S'au organizat diferite șezători cu conferințe.

A adunat material pentru construcția băii comunale.

A donat pentru înzestrarea armatei 2000 lei, 15 perechi ciorapi și o pereche mănuși.

— *Cercul Cultural Pătoș: (Președinte Inv. L. Lăzărescu).*

A organizat conferințe și serbări. A colaborat la înființarea cantinei școlare.

A organizat 2 șezători de seară cu fetele și femeile din sat cu care ocazie s'a tors lăna pentru împletirea ciorapilor pentru soldații concentrații. University Library Cluj

S'a organizat biblioteca cu 483 volume (280 donate de D. V.) Dobroica și 120 au fost donate de Păr. Protopop Militoi I. Serafin. A înființat cooperativa „Pătășană“.

— *Cercul Cultural Pătaș: (Președinte Inv. L. Lăzărescu).*

A organizat șezători, conferințe și a luat inițiativa clădirii unui case Culturale și a înființării unei cooperative. A contribuit la facerea a 45 perechi ciorapi pentru armată. A subscrib pentru înzestrarea armatei un bon de 970 lei și a trimis Băncii Naționale, tot pentru armată, 3000 lei.

— *Cercul Cultural Luceafărul din Lăpușnicul mare. (Președinte Preot Nic. Bihoi).*

A organizat 15 conferințe.

A organizat un curs pentru țărani, cu concursul D. D. V. Nadai, Păr. N. Bihoi, Inv. dir. A. Zaberca, C. Cerne, N. Ciocoiă, Gh. Popiștiu.

A organizat o bibliotecă de peste 1000 volume și mai multe ziare.

A făcut daruri de Crăciun Reg. 96 și Bat. II. Grăniceresc în suma de 15.000 lei.

A adunat pentru înzestrarea armatei 150.000 lei.

A înființat o „Societate de ajutorare reciprocă în caz de moarte a animalelor“.

Doresc să aibă încă 1—2 învățători în plus și o maestră de gospodărie.

Sprijin efectiv a avut și are acest Cerc în d. deputat Eftimie Gherman.

Cercurile Culturale din Prilipeți, Borlovenii-vechi-Noi, Putna, Bănia, Gărbovăți, Șopotul vechi, Șopotul nou n'au trimis rapoarte la data fixată.

Despărțământul Moldova-nouă

Președinte: Primpretor Mihai Grivei.

- *Cercul Cultural Moldova-nouă:* Are 120 membri adăugându-se secția feminină sub președinția D-nei Ana M. Grivei.
Sub conducerea acestei secții funcționează cantina școlară alimentând 45 copii zilnic, toți săraci și orfani.
Au sală de lectură cu cărți, ziare, reviste și radio.
Au fost organizate conferințe pentru mâine fiind igiena, creșterea și educația copilului.
A mai organizat serbări pentru cantina școlară și pentru înzestrarea armatei la care a contribuit cu suma de lei 5000.
La Banoș a ținut o serbare pentru soldați.
D-l I. Iclozan a organizat cu tineretul local o secție de teatru.
- *Cercul Cultural Berzasca:* (Președinte I. Raichici).
A organizat o bibliotecă de 120 volume.
A organizat diferite serbări pentru adunare de fonduri ca să contribue la înzestrarea armatei cu 3500 lei și să-și poată procura un aparat de radio.
- *Cercul Cultural Șuşca:* (Președinte Preot Septimiu Doș).
A organizat 3 serbări. A colectat 19 perechi ciorapi și 1 pereche mănuși pentru soldați și 610 lei bani în numerar.
A organizat o școală țărăneasă.
S'a organizat o bibliotecă. 80 săteni sunt abonați la gazeta

Astrei Bănăţene, „Luminatorul“ şi 3 la ziarul „Dacia“.

A donat 4 mii şi 180 ouă roşii soldaţilor concentraţi.

— *Cercul Cultural Sicheviţa*: (Preşedinte Notar Liviu Popovici)

A organizat 21 conferinţe şi 5 şezători culturale.

A plantat 40 nuci pe drumul Sicheviţa-Gornea şi 120 tei pe drumul ce duce la Cimitir.

A făcut o fântână în Țarină, pentru oameni şi vite.

A organizat o bibliotecă de 110 volume. A procurat un aparat de radio, membrii Cercului au adus gratuit lemne de foc familiilor concentraţilor mai săraci, au dat ajutor pentru arăturile de toamnă şi însămânţări, au confecţionat şi trimis prin Despărţământul judeţean „Astra“ 18 perechi de ciorapi pentru soldaţii concentraţi.

matei“.

— *Cercul Cultural Gornea*: (Preşedinte Preot Valeriu Popescu).

A ținut câteva conferinţe şi serbări cu locuitorii satului.

— *Cercul Cultural Socol*: (Preşedinte Preot Z. Drăgan).

A organizat o serbare în folosul „Inzestrării Armatei“.

— *Cercul Cultural Moldova-veche*: (Preşedinte d. Aurel Vălimănanu).

A organizat mai mulţi şezători şi conferinţe pentru adunare de fonduri. A adunat 24.326 lei, din care suma de 15.208 lei a donat-o pentru „Inzestrarea Armatei“ şi bisericii locale. A determinat o armonioasă colaborare între Românii şi Sârbii din această comună.

— *Cercurile Culturale* din Câmpia, Zlătiţa, Coronini, Pojejena de Jos, Luibcova şi Bacioş n'au desfăşurat o activitate deosebită

Despărţământul Sasca-Montană

Preşedinte: Toma Rădulea.

— *Cercul Cultural Iliđia*: (Preşedinte Preot Ştefan Ania).

S'a organizat în 7/IV/1940. Cu ajutorul Despărţământului judeţean s'a organizat o bibliotecă.

S'a ținut o conferinţă de Prof. I. Rusmir.

— *Cercul Cultural Milcoveni*: (Preşedinte Inv. Petru R. Bena).

A organizat 3 serbări culturale. A ars cărămida pentru con-

truirea Casei Naționale și a adunat suma de lei 1500 pentru Inzestrarea Armatei.

- *Cercul Cultural Macoviște*: (Președinte Preot Dr. I. Crețu).
A organizat 3 conferințe și 3 șezători.
Și-a procurat un aparat de radio și a confecționat pe seama concentraților 28 perechi ciorapi și 8 pieptare.
- *Cercul Cultural* din Sasca-Mont., Sasca-rom., Bogodniți, Slatina Nera, Socolari, Potoc, Ciuchici, Noidăș, Petrila, Rusova-nouă și veche, Berliște, Nicolinți, Cărbunari și Stinăpări n'au trimis rapoarte de activitate până la încheierea acestui raport.

Despărțământul Oravița

Președinte: Dr. A. Perian.

- *Cercul Cultural Oravița-Valea Minerilor*: (Președinte I. Crețu).
A organizat 2 șezători cu piese de teatru.
A adunat 800 lei pentru Inzestrarea Armatei.
- *Cercul Cultural Iam*: (Președinte Gh. Seracin).
A organizat o șezătoare, adunând 975 lei pentru Inezstrarea Armatei.
- *Cercul Cultural Forotic*: (Președinte Preot Gh. Pleavă).
A organizat mai multe șezători cu conferințe. A organizat o bibliotecă și a donat 200 lei pentru înzestrarea armatei.
- *Cercul Cultural Greoni*: (Președinte d. Gh. Vijan).
A organizat o bibliotecă de 360 volume. A adunat material pentru construirea Casei Naționale.
A organizat mai multe serbări și a donat pentru Inzestrarea Armatei 1000 lei, iar pentru soldații concentrați a confecționat 9 perechi ciorapi, 2 cămăși și 4 păr. indispensabili.
- *Cercul Cultural Ciclova-Română*: (Președinte Dr. M. Radovan).
A organizat folosirea bibliotecii de către membri.
A organizat o școală țărănească de 3 luni.
- *Cercul Cultural Vărădia*: (Președinte Notar Pau Nica).
A organizat o bibliotecă. A organizat 6 conferințe cu serbări.
A organizat o școală țărănească.

A donat în bani pentru Inzestrarea Armatei 525 lei și a confecționat ciorapi și mănuși pe seama concentraților.

— Dela celelalte Cercuri Culturale nu s'au primit rapoartele.

Despărțământul Reșița

Președinte: Pretor Cornel Milutinovici.

— *Cercul Cultural Reșița:* a depus toată stăruințele pentru deschiderea universității muncitorești, însă din cauza împrejurărilor neprevăzute cercurile nu au putut începe.

— *Cercul Cultural Văliug:* (Președinte Ing. Al. Tătănișanu).

A fost reorganizat anul acesta.

A aranjat mai multe serbări, adunând suma de lei 4938 pentru Inzestrarea Armatei.

A organizat o bibliotecă.

— *Cercul Cultural Cuptoare-Secul:* (Preș. Preot Gh. Cotârlă). S'a organizat în 7/IV/1940.

A organizat 2 conferințe și 2 șezători. A donat pentru Inzestrarea Armatei 2500 lei.

A organizat o bibliotecă cu ajutorul Desp. județean.

Dela celelalte Cercuri Culturale nu s'au primit rapoartele.

ȘCOLI ȘI CURSURI PENTRU ȚĂRANI.

CURSUL ȚĂRĂNESC PENTRU GOSPODARI DIN CEBZA

Directorul cursului D-1 Insp. Chelemen Gheorghe.

Cursurile au durat între 8—28 Ianuarie 1940 în câte 3—4 ore zilnic. Numărul cursiștilor care au urmat regulat cursurile a fost 50.— Programă analitică a cursurilor a îmbrățișat chestiuni de Agricultură generală, Economie rurală, organizații și legislații agricole. Probleme din istoria națională, Educație religioasă-morală, Educație cetățenească și Igienă socială, în 45 ore de curs. Au conferențiat D-nii: Insp. agr. Chelemen Gheorghe directorul Școlii de Agricultură, Ing. agr. Cae Constantin, Prof. Anuichii Ion dela Școala de Agricultură, Prof. Iancu Călțun directorul Gimnaziului și Președintele Despărțământului, Preot Buru Tiberie, președintele C. C. al Astei locale, și medicul Dr. Alex. Innghaus dela spitalul din Ciacova. Partea cea mai mare

din conferințe a fost însoțită de filme, uzându-se de Filmoscopul și filmele Gimnaziului din Ciacova.

La deschiderea solemnă a cursurilor a conferențiat Prof. Iancu Călțun și Insp. Chelemen Gheorghe, — iar la încheierea solemnă a lor, D-l Insp. Chelemen Gheorghe și D-l Insp. general Atanasiu Albină din Ministerul Agriculturii.

CURSUL ȚĂRĂNESC PENTRU GOSPODARI DIN LIEBLING

Directorul cursului: D-l Inv. Taban Ion.

Cursurile au durat între 28 Ianuarie-3 Martie 1940, în 3 zile săptămânale, cu un total de 16 ședințe a câte 2½ ore ședința. Au urmat aceste cursuri 24 bărbați, din care 13 între 15—30 ani și 11 între 30—55 ani.

Programul cursurilor a avut o parte teoretică și alta practică. În partea teoretică s'au tratat diferite chestiuni și obiecte de învățământ, ca: Higienă, Morală creștină, Limba română, Geografia României, Aritmetica, Istoria neamului românesc, Cooperație, Șt. Naturale, Educație civică, Economie și prevedere, Apărare pasivă și cântece naționale.

În partea practică s'a executat cu cursiștii împletitul coșurilor de pănuși de porumb, împletitul șovarului și facerea rогоjinilor.

Deosebită activitate în executarea programului acestor cursuri a avut-o d-l dr. Taban Ion, secretar al Cercului Cultural. Alături de D-sa au mai confecționat Păr. Victor Botici într'od ședință, și în altă ședință Președintele Despărțământului Prof. Iancu Călțun. Conferințele de educație religioasă-morală și națională au fost ilustrate cu filme la aparatul gimnaziului din Ciacova împrumutate Cercului Cultural pentru acest scop.

Deosebit de acest curs Camera de Agricultură din Timișoara a mai ținut un curs agricol pentru bărbați în această comună.

CURSUL ȚĂRĂNESC PENTRU GOSPODINE DIN PETROMAN.

Directorul cursurilor d-l Inspector agr. Chelemen Gheorghe, ajutat de d-șoara Persida Mladin, maestră de gospodărie.

Despărțământul, în colaborare cu Școala de Agricultură și

Gimnaziul din Ciacova și a Cercului Cultural din localitate, a organizat un curs de gospodine pe seama fetelor extrașcolare din Petroman, între 25 Februarie—25 Martie c., cu câte 4 ore de curs în zilele de lucru.

Cursurile au fost frecventate de 32 cursiste și au fost ținute de către următorii conferențiarj: Inspector agr. Chelemen Gheorghe, Prof. Anuichii Pavel, Inginer agr. Cae Constantin și Inginer agronom Molodeț Cornel dela Școala de Agricultură, Prof. Iancu Călțun, Prof. Beluri Anastasia, Prof. Hortopan Smaranda, Prof. Iacovache Maria, dela Gimnaziul din Ciacova, — maestra Sofia Mărășescu dela școala primară, Dr. Iunghauss Em. dela spitalul din Ciacova, Preot Terebanți Gheorghe, Preot Patachi Enea și maestra de gospodărie Mladin Persida din Petroman.

Programul cursurilor a îmbrățișat toate materiile în legătură cu cultura minții și a sufletului, a muncii și sănătății, cu aplicațiuni practice la cultura muncii și cu proiecțiuni filmoscopice la educația religioș-morală.

Deschiderea și închiderea cursurilor s'a făcut cu o deosebită solemnitate în care s'a încadrat și serviciul religioș.

Au luat parte la aceste solemnități toți intelectualii din comună, iar din Ciacova: Prof. Iancu Călțun, Insp. Gheorghe Chelemen, primnotar Dr. Alexandru Lighezan, Prof. Beluri Anastasia, Prof. Hortopan Smaranda.

Au vorbit la aceste solemnități, din Petroman: Păr. Terebanți Gheorghe, iar din Ciacova: Prof. Iancu Călțun, Dr. Alex. Lighezan și Insp. Gheorghe Chelemen.

La solemnitatea de încheiere a cursurilor a participat și d-l Inspector secundar Vasile Mioc îndrumător al Ținutului străjeresc Timiș, care a conferențiat despre: Puterea tradiției la poporul român.

Cursistele au fost pregătite sufletește pentru primirea sfintei taine a cuminecăturii de către preoții respectivi, și în ultima zi de cursuri au fost împărțășite cu toatele.

CURSUL ȚĂRĂNESC PENTRU GOSPODINE DIN LIEBLING.

Directorul cursurilor: Inv. Taban Ion.

Cereul Cultural local prin îngrijirea și sub conducerea D-lui

director școlar Ion Taban, a organizat între 14 Noembrie—22 Decembrie 1939, un curs seral pentru gospodine la care au luat parte 8 străjere extrașcolare și 11 gospodine din sat, în total 19 cursiste.

Cursurile s'au ținut Marțea și Vinerea, între orele 8—11 seara.

Cursurile au avut un program foarte variat îmbrățișând probleme de cultură a minții și sufletului, a muncii și sănătății sub toate raporturile de manifestare.

Cursistele — chiar la cursuri, au prelucrat 5 kgr. lână, împletind 20 perechi manșete, 3 perechi mănuși și 9 perechi ciorapi, pe care le-au trimis soldaților pe zonă.

D-l director Taban Ion, a organizat aceste cursuri, secundat de d-l Notar Cimpoieru Ion și Păr. Botici Victor.

CURSUL ȚĂRĂNESC PENTRU GOSPODINE DIN GHILAD.

Directorul cursurilor Inv. Gheorghe Chelemen, ajutat de d-na Inv. Sabina Stoin.

Cursurile au fost organizate de despărțământ în colaborare cu Școala de Agricultură și Gimnaziul din Ciacova și cu Cercul Cultural local, între 1—31 Martie 1940, pe seama a 25 cursiste străjere extrașcolare.

Programa cursurilor s'a executat în câte 4 zile săptămânale, între orele 2—6 și a îmbrățișat aceleași probleme ca și cea a cursurilor din Petroman, plus chestiuni de apărare pasivă.

Au conferențiat din Ciacova la aceste cursuri: Prof. Iancu Călțun, Prof. Beluri Anastasia, Prof. Smaranda Hortopan, Prof. Iacovache Maria, dela Gimnaziu, Insp. Gheorghe Chelemen, Ing. agr. Caie Constantin și Prof. Anuichii Pavel dela Școala de Agricultură din Ciacova, — iar din localitate: Păr. Țieran Dimitrie, Păr. Moise Ghilezan, dir. școlar Ciocârlie Constantin, Inv. Sabina Stoin, Inv. Maria Secheșan, Notar Calai Damaschin.

Cursurile s'au început cu invocarea Duhului Sfânt și s'au stârșit cu un Te-Deum oficiat de preoții locali.

Cursistele au fost împărtășite la sfârșitul cursurilor cu S-fta Taină a Cuminecăturii.

CURSUL ȚĂRĂNESC DE GOSPODINE DIN JEBEL.

Directoarea cursurilor d-na Inv. Craia Maria.

Cercul Cultural local, având și colaborarea Despărțământului, a organizat între 14 Martie—20 Aprilie 1940 un curs țărănesc pentru 27 gospodine străjere extrașcolare în câte 2 zile săptămânale cu 4 ore de curs pe zi.

Programa cursurilor a îmbrățișat chestiuni în legătură cu educația națională, religios-morală, cultura muncii și a sănătății.

Conferențieri locali au fost d-nii și d-nele: Preot Liviu Surlașiu, Preot Craia Ion, Preot Sfercoci Iosif, Director Pitic Adrian, Inv. Lăpaș Trăilă, Medic de circumscripție Dr. Aurel, Notar Roșu Dimitrie, Inv. Craia Maria, Inv. Ersilia Sfercoci, Maestra Lucia Surlașiu, — iar din Ciacova: Președintele Despărțământului Iancu Călțun, Smaranda Hortopan și Popescu Felicia, prof la Gimnaziu.

Cursurile s'au deschis și încheiat într'un cadru solemn, iar în ultima zi de curs cursistele s'au împărțășit cu Sfta Taină a cuminecăturii.

SĂNNICOLAUL-MARE

Despărțământul a dezvoltat activitate și pe terenul Școalelor țărănești. La școala țărănească de fete organizată de Școala de Agricultură cu concursul Camerei de Agricultură și sub direcția d-lui Ing. Leonte Georgescu, Stalul extra școlar dela gimnaziu, a trimis 12 fete cari au urmat cursul în timp de 8 zile, curs de gospodărie practică și Lucru de mână, sub conducerea d-relor prof. dela școala de gospodărie din Turnu-Severin și Chizătău. Concurs prețios pentru ca această școală să se poată ține, a dat d-na Margareta Dr. Munteanu și d-ra Maria Popescu.

Școala Țărănească pentru bărbați s'a ținut la gimnaziu sub conducerea Președintelui Despărțământului, în intervalul dela 24 Ianuarie 1940 până la 15 Februarie 1940, cu activitate de 4 săptămâni în fiecare zi de lucru, dela orele 7—9 seara, participând la aceste cursuri în total 89 de ascultători după cum se poate vedea din tabloul dela dosar.

Toți conferențiarii au ținut să facă cursuri, făcând o expunere cât mai activă, pentruca să trezească în sufletul auditorilor o claritate de noțiuni, să deie un nou imbold de caracter moral, național, agricol, cooperatist, higienic, sanitar și de educație artistică.

În total s'au ținut 32 de conferințe, specificate după planul de organizare al școlilor țărănești, au fost: 1. *Pentru cultura morală*, o conferință: Dumnezeu este pretutindeni, prin părintele preot unit Valeri Muntean, 2. *Cultura națională*, 5 conferințe: Unirea în jurul M. S. Regelui două conferințe și Integritatea hotărârilor, una, total 3 de către d-l T. Bucurescu, Contribuția Ardealului în literatura română și valoarea poeziei populare 2 conferințe de d-ra prof. Margareta Dragomirescu. 3. *Pentru cultura civică* 17 conferințe: Legea activă și bugetul 2 conferințe de d-l Primprețor Dr. Gh. Stoi. Istoricul gazelor de lăptă, întreținutarea și întreținerea măștii, efectul gazelor cu măsurile de dezinfectare și apărarea animalelor contra gazelor, 4 conferințe de d-l inv. Vasile Chiriac locot. în rez. și comandantul Premili-tarilor.

Libertatea individuală și garanțiile libertății 2 conferințe de d-l Dr. Ilarie Hubic avocat. Dreptul de moștenire și succesiunile, 2 conferințe de d-l Dr. Valeriu Mihai notar public. Noțiuni de drept internațional, 2 conferințe de d-l Dr. Ioan Răhăian avocat. Dreptul de proprietate, posesiunea și apărarea ei, 2 conferințe de d-l avocat Pavel Chirilovici. Contabilitatea, bursa și experiențe fizice cu aparatele 2 conferințe de d-l prof. Adrian Tapoș. Sociologie țărănească o conferință de d-l Ioan Muntean inv.

4. *Pentru Cultura agricolă* 3 conferințe: Hrănirea rațională a animalelor și rentabilitatea câtorva plante agricole, 2 conferințe de d-l Ing. Leonte Georgescu Dir. șc. de agricultură. Selecționarea raselor la animale, o conferință de d-l Ioan Muntean inv.

5. *Pentru educația cooperatistă* 2 conferințe: Cooperația, simultanizarea, valorificarea porcilor și valorificarea cerealelor

prin cooperație 2 conferințe de către d-l Teodor Bucurescu Președintele Cooperativei „Economul“.

6. *Pentru igiena 2 conferințe:* Apa ca cea mai bună beutură și igiena corpului de către d-l Dr. Alexandru Drăgan Dir. Spitalului.

7. *Pentru educația artistică 2 conferințe:* Cum au știut strămoșii să-și manifesteze sentimentul național, limba, portul, biserica, școala și corurile, ținute de către d-i Gheorghe Andrașiu inv.

Aceste cursuri au trezit conștiința națională a ascultătorilor, pregătindu-i și îndrumându-i să fie buni gospodari și cetățeni și bindu-și cu toată ardoarea sufletului lor: Neamul, Țara și pe N. S. Regele Carol II.

O creațiune acestui colț de țară sunt „Șoimii României“, care este cea mai veche organizație de educație fizică din țara noastră și prima înființată după unire, începând din anul 1920 și care și astăzi când programul de educație fizică a fost îmbrățișat cu atâta căldură de către Straja Țării și Marele ei Străjer M. S. Regele Carol II, totuși, „Șoimii României“ sunt la datorie și își urmează programul lor în fiecare an. Anul acesta au găsit o foarte reușită serbare în ziua de 26 Decembrie 1939 (a doua zi de Crăciun) al cărei rezultat atât moral cât și material a fost lăudabil. Merită o deosebită laudă conducătorul ei d-l Gheorghe Farca, care ține cu dârzenie să-și facă datoria.

O șezătoare foarte reușită s'a ținut la 16 Martie 1940, în sala Imperial, dată de către Stolul Gimnaziului mixt și la alcătuirea

DESPĂRTĂMÂNTUL JUDEȚEAN ORAVIȚA.

Școlile Țărănești-Cursuri Țărănești. Strădania noastră de a deschide în județ cât mai multe școli Țărănești sau Cursuri Țărănești a găsit răsunset în mai multe sate unde preoții, învățătorii, notarii sau alți intelectuali n'au fost concentrați. După experiențele îndelungate pe care le-am câștigat pe acest teren de activitate am întocmit programul pentru secția bărbați și fe-

mei și pentru secția muncitorilor și l-am trimis spre executare tuturor Cercurilor din județ.

Datorită acestui îndemn s'au deschis școli Țărănești pentru bărbați în următoarele localități: Sușca, Ciclova-Română, Vărădia, Lăpușnicul Mare, Moldova-Nouă și Bocșa-Română.

La fiecare școală numărul elevilor înscriși a fost mare, însă frecvența regulată au avut la Sușca 36, Moldova-Nouă 42, Ciclova-Română 60, Vărădia 26. La Bocșa-Română școala este în curs.

Au absolvit cursurile în total cu frecvență foarte regulată 163, frecvență neregulată au avut 120 din cauza concentrării.

S'a dovedit din nou că Școalele Țărănești sunt bine primite de țărani și ele dau un rezultat admirabil. Acest instrument de muncă în propaganda culturală trebuie continuat cu mai multă putere, și trebuie sprijinit de Stat, Județ, comune și toți intelectualii dar el trebuie extins în deosebi și asupra femeilor.

Secția pentru femei din lipsă de local, n'am putut-o continua aci la Oravița. ~~Ce Căminul în amr putea realiza~~ prin aceste școli, dacă ele ar avea local corespunzător și personal didactic potrivit.

Credem că una din problemele de educație mai arzătoare ar fi pregătirea femeilor de mâine, în mâinile cărora zace în bună parte îndrumarea sănătoasă a generației viitoare.

O altă problemă de îndrumare spirituală este și îndrumarea muncitorilor și ridicarea nivelului lor cultural.

Am crezut că în anul acesta să ne îndreptăm atenția noastră și în această direcție. Am întocmit un program pentru școli muncitorești, iar președintele nostru a luat contact cu conducătorii muncitorilor din Reșița de două ori, însă fără rezultate, căci deși au fost făcute toate preparativele, universitatea muncitorească din Reșița nu s'a deschis.

La Bocșa Română am fost mai norocoși. Datorită stăruințelor depuse de noi, cu concursul larg al d-lui preș. al plasei Bocșa-Montană d-l Gh. Stoiacovici, a d-lui Dr. V. Breban preș. Cercului a d-lui Ing. A. Corneanu, a d-lui Jumanca, conducăto-

rul muncitorilor am deschis la Bocșa Română pe lângă secția Jărănească și o secție pentru muncitori.

Aci poate ne-a fost mai ușor, căci elementul este în majoritate covârșitoare român.

CARANSEBEȘ.

A funcționat:

1. *Un curs de limba română* pentru funcționarii tuturor instituțiilor publice și particulare, precum și pentru marele public. Acest curs a durat dela 25 Ianuarie până la 25 Aprilie 1940, ținându-se lecțiuni *de ortografie și de literatură română*.

Și-au dat concursul de reușita acestui curs D. D. Prof. Liviu Roman, Prof. Adrian Blașiu, Prof. Veronica Moisuc, Dr. C. Corneanu și Dr. V. Budințeanu.

2. *Un curs de perfecționare profesională pentru meseriași și agricultori*.

3. *Un ciclu de conferințe publice* pentru intelectuali cu colaborarea d-ilor: Dr. I. Nemoianu, Dr. V. Budințeanu, Dr. D. Novăcescu, Prof. A. Butiu, Maior S. Drăgulescu, Dr. C. Corneanu, Prof. L. Roman, Prof. R. Ciric, Prof. I. Costinescu și Prof. A. Blașiu.

CURSUL DE GOSPODINE DIN GIULVER.

Despărțământul Giulver a organizat un curs pentru gospodine între 10 Martie și 14 Aprilie 1940.

Cursitele au fost în număr de 26.

Profesori: Dr. Al. Lighezan, Prof. I. Călțun, Insp. agr. Cheleman Gh., Beluri Anastasia, Hortopan Smaranda, Iacovach Maria profesoară, prof. P. Anuichii, Păr. Nic. Brănuțiu, Inv. dr. Preda Albăstrui, inv. Eugenia Culea, Victoria Suciu-Bugarin, maestră de gospodărie și dr. Socol Andrei, medic.

CURSUL DE GOSPODINE DIN FOENI.

A durat 6 săptămâni, îmbrățișând chestiuni de educație națională, religios-morală, cetățenească și igienică.

Profesori: Dr. Al. Lighezan, Prof. I. Călțun, Prof. Belluri

Anastasiu și Hortopan Smaranda, Păr. Romulus Pop, Inv. dir. Nediu Ion, Inv. Savi, conducătoarea grădinei de copii și notar. N. Savi.

OPERA DE INZESTRARE A ARMATEI IN CADRUL ASTREI BĂNĂȚENE.

Cercurile Culturale ale Astrei din Balat atât singure și independent, cât și în colaborare cu Straja Țării și administrațiile și gărzile naționale locale, a făcut fie prin conferințe, fie prin indemn dela om la om printre membrii lor, propagandă pentru subscrierea la împrumutul de înzestrare a armatei și pentru confecționarea de articole de îmbrăcăminte pentru soldații de pe zonă.

Din rapoartele primite desprindem următoarele realizări la acest capitol:

BC DESPĂRTĂMÂNTUL CIACOVA Cluj

1. *Cercul Cultural Ciacova*, împreună cu Reuniunea de femei, afiliată acestui Cerc, a lucrat și trimis Regimentului 96 Infanterie pe zonă următoarele efecte: Ciorapi 32 perechi, mănuși 24 perechi, cămăși 1, pulovere 9 buc., șaluri 15 buc., mânecute 44 perechi, căciuli croșetate 1 buc., obele 6 per., genunchiere 3 per., căciulă de miel 11 buc., ștergare 4 buc.

Cele mai multe efecte le-a lucrat și donat d-na Ștefania Călțun, d-na Livia dr. Vulcan, d-na Marica Petru și d-na Elena dr. Lighezan.

Mai are Cercul 1 kgr. lână și 2 piei de miel neprelucrate, plus 1600 lei adunați pentru material, care se va prelucra pentru iarnă.

Și Primăria comunei a colectat separat 64 perechi ciorapi, 21 per. mănuși, 5 cămăși groase, 3 cămeși simple, 2 pulovere, 3 șaluri, 1 per. mânecute, 3 per. obiele și un pieptar de vatelină, — efecte care au fost predate aceluiași Regiment, deodată cu efectele Cercului Cultural, prin D-nii Prof. Iancu Călțun, D-^{le} Alexandru Lighezan și Farmacist Octavian Albu, ca delegați ai Cercului Cultural și Primăria Ciacova.

Grădina de copii mici din Ciacova, de sub conducerea D-rei Ghizela Corburi, a organizat 2 serbări culturale în cadrul Cercului Cultural local, venitul cărora în sumă de lei: 2000.— l'a subscris la împrumutul pentru înzestrarea armatei.

2. *Cercul Cultural Denta*, a subscris 1000.— Lei la împrumutul pentru înzestrarea armatei.

3. *Cercul Cultural Pădureni*, a subscris venitul unei serbări de 1000 lei, pentru înzestrarea armatei.

4. *Președintele Cercului Cultural Cerna*, Păr. Silviu Mioc, a subscris în această calitate 2000.— Lei pentru înzestrarea armatei, iar Cercul propriu zis, a subscris 1000.— lei rezultați dintr'o serbare aranjată cu corpul didactic din localitate — și a mai trimis Regimentului 92 Infanterie Orăștie, mai multe perechi ciorapi, pieptare și mănuși de lână, executate în colaborare cu străjerele.

5. *Cercul Cultural Obad*, în colaborare cu Garda Națională și Stolul de străjeri a trimis mai multe efecte soldaților de pe zonă.

6. *Cercul Cultural Jebel*, a subscris de 2 ori câte 1000.— lei pentru înzestrarea armatei, rezultat curat a 2 serbări, aranjate pentru acest scop.

7. *Cercul Cultural Șipet*, în colaborare cu Stolul de străjeri și subcentrul P. P. din localitate, a subscris 2.500.— lei la înzestrarea armatei și a trimis pe zonă 31 perechi ciorapi, împlețiți de străjere.

8. *Cercul Cultural Liebling*, a trimis pe zonă 100 perechi ciorapi de lână, plus alte 5 kg. lână prelucrate în efecte de către cursistele gospodine, după cum s'a relatat la capitolul respectiv.

9. *Cercul Cultural Cebza*, a subscris 2000.— lei la împrumutul pentru înzestrarea armatei și a cules recolta de porumb de pe 3 jugh. pământ a unui concentrat sarac.

DESPĂRȚĂMÂNTUL JUDEȚEAN CARAȘ.

Noile stări de lucruri ne-au îndemnat, ca pentru dezvoltarea spiritului de solidaritate atât de necesar în vremurile grele pe

cari le trăim, să trimitem circulări și îndrumări Comitetelor Cercurilor noastre Culturale dela sate ca să ia măsuri pentru ajutorarea familiilor celor concentrați și să întreprindă o acțiune pentru confecționarea de mănuși, ciorapi, pieptare, albituri, etc., pentru soldații de pe zone. Apelul nostru a găsit ecou în sufletul populației dela sate, care s'a grăbit să contribue cu următoarele obiecte:

Bozovici 15 perechi ciorapi și 1 per. mănuși și 2000 lei; Iam 24 perechi ciorapi; Sichevița 18 perechi ciorapi; Greoni 9 perechi ciorapi 4 per. izmene, 2 cămăși; Coronini 14 perechi ciorapi; Pojejena de jos 12 perechi ciorapi; Zlațița 16 perechi ciorapi; Susca 18 perechi ciorapi; Pătaș 13 perechi ciorapi; Macoviște 28 perechi ciorapi, 8 pieptare; Agadici 24 perechi ciorapi; Dalboșeț 48 perechi ciorapi.

Sunt multe cercuri cari au trimis obiectele directe la regiamente, iar multe din ele au dat concurs în această privință școlilor și gărzilor țărănești.

Aducem mulțumită publică tuturor cercurilor cari au ostent pe ogorul muncii pentru înzestrarea Armatei cu o haină caldă în timpul atât de aspru al iernii trecute.

Tot la indemnul nostru Cercurile noastre Culturale au aranjat serbări pentru adunarea de fonduri pentru înzestrarea Armatei.

Astfel s'a adunat frumoasă, sumă de 68.950 Lei, din care, suma de 23.903 Lei s'a vărsat de Cercuri direct la B. N. R., iar Lei 45.047 s'au vărsat B. N. R. prin Despărțământul nostru.

Dăm mai jos și sumele Cercurilor Culturale cari au dăruit pentru înzestrarea Armatei:

Cercul Cult. Greoni 1000 Lei; Sușca 610 Lei; Milcoveni 1500 Lei; Bărbosu 529 Lei; Valeapai 1384 Lei; Iam 975 Lei; Izgar 1000 Lei; Dulău 200 Lei; Petrila 700 Lei; Moldova-Veche 1000 Lei; Docnecea 1707 Lei; Berzovia 2280 Lei; Bocșa-Mont. 4220 Lei; Ciortea 620 Lei; Iertof 1800 Lei; Rudăria 580 Lei; Ezeriș 1120 Lei; Anina 17.429 Lei; Bozovici 2000 Lei; Lăpușnicul Mare 630; Vrăniuț 1500 Lei; Baziaș 1463 Lei; Valea Mierilor Oravița 800 Lei; Moldova Veche 7000 Lei; Moldova

Nouă 5000 Lei; Vărădia 525 Lei; Sichevița 1000 Lei; Văliug 4938 Lei; Dalboșeț 940 Lei; Suptoare-Secul 2500 Lei.

Aducem și acestor Cercuri mulțumită publică pentru nobila lor faptă patriotică.

Despărțământul Giulvăz

- *Cercul Cultural Giulvăz*, în colaborare cu Primăria, a adunat 150.000 lei pentru Inzestrarea Armatei.
- *Cercul Cultural Gad*, a contribuit la Inzestrarea Armatei cu 1000 lei.
- *Cercul Cultural Macedonia*, a scris 1000 lei, ca rezultat al unei serbări.

*

Din cele arătate se pot vedea strădaniile organizațiilor Astrei Bănățene în cursul anului trecut. Ele sunt strădaniile românești.

Credem că tot ce s'a putut face în împrejurările de astăzi am făcut și aceasta datorită în mare măsură sprijinului pe care l-am avut mai ales de la Excelența Sa Domnul Rezident Regal Dr. Al. Marta, precum și din partea acelor dintre președinții Despărțământelor și Cercurilor Culturale, care lucrează cu nobilă desinteresare și râvnă pentru progresul neamului.

Gestiunea financiară se vede din rapoartele casierului.

Vă rugăm să binevoiiți a da comitetului descărcarea necesară

Președinte: SABIN EVUȚIANU.

Secretar: TRAIAN TOPLICEANU.

.....

Raportul casierului asupra gestiunii anului financiar 1939/40

ONORATĂ ADUNARE GENERALĂ,

Cu ocaziunea încheierii gestiunii financiare pe 1939/1940 a Regionalei Bănățene a „Astrei“ ne luăm voie să Vă raportăm următoarele:

1. *Bugetul* alcătuit pe 1939/1940 de comitetul nostru în șe-

dința sa dela 10 Iunie 1939 a fost votat de Adunarea generală dela Lugoj, ținută la 24 și 25 Iunie 1939.

La venituri și cheltueli a înglobat suma de Lei 1,786.521.— arătând un excedent de Lei 24.115.— In el au fost specificate mai multe capitole. Bugetul a fost urmat în cadrele prevederilor, cu o despășire la cheltuelile pentru Adunarea generală din Lugoj. Depășirea de Lei 1.177.— a fost aprobată de către comitet în mod anticipat.

Veniturile, dacă n'au fost atinse la toate capitolele, — ele au fost incasate la altele peste prevederi, — așa că din acest punct de vedere n'a împietat asupra cheltuelilor făcute. Nu s'au atins însă încasările prevăzute la abonamentele reviste Lucea-fărul.

Bugetul nostru a suferit o modificare în cursul anului, creîndu-se articolul care cuprinde la venituri sumele ce le-a primit „Astra“, drept subvenție pentru editarea ziarului „Dacia“, iar la cheltueli articolul care a eliberat aceste subvenții ziarului amintit.

La gazeta „Luminătorul“ deși în buget am avut prevăzută suma de editare a gazetei, noi am trecut numai sumele lichidate ca subvenție, deoarece e foarte greu ca să se înglobeze bugetul acestor 2 ziare în bugetul „Astrei“ ele mărind numai inutil și nu îndeajuns de înțeles bugetul „Astrei“ — câtă vreme ziarele amintite sunt și așa obligate, prin dispoziția legii să conducă ele registre aparte.

2. Contul Bilanț pe acest an de gestiune se rezumă tot numai la activ și anume: *Sold 509.236 Lei* — sold constat și prin Contul venituri și cheltueli încheiat la 31 Martie 1940 — precum și valoarea cărților editate de Reg. Bănățeană a „Astrei“ pe care le-am lăsat tot cu suma din anul trecut adecă Lei 159.330 din care am redus 30% — rabat, ex. trimise spre recenzie, — premii pentru biblioteci etc. în val. de Lei 59.330.— evaluându-se deci la Lei 100.000.— La acestea însă mai adăugăm aparatele și instrumentele muzicale, date în folosință Cercului Cultural Șoșdea, de Lei 16.000.— pe care le trecem cu un amortizment de 10% deci 14.400.— lei.

Contul venituri și cheltueli, încheiat pe data de 31 Martie

1940, arată la venituri suma de Lei 3,658.936.— iar la cheltueli 3,149.700.— ceea ce stabilește un sold de Lei 509.236.— care se defalcă:

Fond inalienabil	Lei 100.000.—	
Sume cu destinație fixă	Lei 20.000.—	
Sume în suspensie	Lei 13.987.—	
Fond de editură	Lei 250.000.—	383.987.—

arătându-se astfel un excedent real de Lei 125.249.— Acest excedent se datorește mai cu seamă stăruinței Comitetului de a asigura Astei Bănățene o situația materială, care să nu-i stânjenească activitatea.

Soldul s'a încasat în gestiunea anului 1940/41.

Sub I. se anexează Contul Venituri și Cheltueli pe 1939/40, iar sub II. Cont. Bilanț.

Și în 1939/40, am lucrat — în cadrele „Astrei“ — cu buget separat pentru:

A) Secția de Teatru, care a activat în iarna 1939/40, în limitele sumelor primite ca subvenții, atât de Ținut cât și dela Primăria Municipiului Timișoara.

Bugetul s'a făcut numai cu prevederea precisă a sumelor primite drept subvenție și în acest caz „Astra“ Secția Teatrală a fost doar o intermediară angajând trupe și stabilind itinerarii în cele 2 stagioni.

Contul nostru de gestiune arată sumele primite și cheltuelile făcute cu angajarea trupelor teatrale. Acest cont îl anexăm sub III. El arată la venituri și cheltueli suma de Lei 968.296.— având un excedent la 31 Martie 1940 de lei 36.941.— Subvențiile primite atât dela Ținut cât și dela Primărie, pentru mișcarea teatrală din oraș și Ținut, — s'au întrebuințat numai pentru acest scop.

B) Foaia săptămânală „Luminătorul“ și C., ziarul de manifestare românească a Ținutului Timiș „Dacia“.

Subvențiile ce s'au primit — și nici că se poate închipui, ca aceste foi, care au ab. de 80 lei Luminătorul, iar Dacia 300 și 500 lei să nu fie subvenționate atât dela Ministerul Propagandei, cât și dela Ținut, — s'au întrebuințat numai spre scopul, pentru care s'au dat acele subvenții.

Și de data aceasta voim să reliefăm, că „Astra“ s'a simțit onorată că i s'au încredințat atribuțiuni de natură culturală și civilizatoare a maselor mari ale poporului și a primit bucuros aceste sarcini, pentru a putea corespunde cât mai mult programului ei de activitate vie spre binele Neamului nostru.

În acest domeniu de activitate culturală și civilizatorie, Astra n'a urmărit excedente materiale. ci numai scopul *educativ-cultural*.

Conturile ce Vi le prezentăm, au fost verificate și aprobate de Comitetul nostru în ședința sa dela 18 Iunie 1940.

Ținem, ca să aducem și cu acest prilej prinosul nostru de recunoștință și să exprimăm cele mai vii și călduroase mulțumiri pentru sprijinul ce ni l-au acordat:

Excelenței Sale d-lui Rezident Regal Dr. Al. Marta, On. Rezi-denții Regale, On. Primării a Municipiului Timișoara — On. Prefecturi a jud. T.-Torontal, comunei Lenauheim, tuturor des-părțămintelor și oamenilor de bine care au la suflet interesele Astei noastre și ne-au ajutat din toată inima. Nu putem uita mai ales Ministerul Propagandei, care anul trecut a înțeles să încheie contract pentru editarea ziarului „Dacia“ numai cu „Astra“. Această alegere — deși ne-a împus sarcini grele de răspundere — ne-a onorat.

Vă rugăm, onorată adunarea generală, să binevoiți a dis-pune verificarea și aprobarea Conturile de încheiere: Bilanț și Cheltueli și Venituri, prezentate aici, încheiate toate pe data de 31/III/1940, verificate de comisia de cenzori, și aprobate de Co-mitetul nostru în ședința sa dela 18 Iunie 1940, în urmă gă-sindu-le exacte, să ne dați descărcarea legală pe anul de ge-stiune 1939/1940.

Timișoara, în ședința Comitetului dela 18/VI/1940.

Președinte: SABIN EVUȚIANU.

Secretar: TRAIAN TOPLICEANU.

Casier: ȘT. GERMAN.

Contul de Cheltueli și

CHELTUELI	BUGETAT		CHELTUIT	
	Lei	Lei	Lei	Lei
A. BIROUL CENTRAL :				
1. Fondul inalienabil	100000			
2. Cheltueli de birou	10600		1998	
3. " de propagandă	20000		1690	
4. " div. publicații	5000		3000	
5. Cursuri, școli țărănești	60000			
6. Ad. generală Lugoj	20000		21177	
7. Sume cu destinație fixă	20000			
8. Div. cheltueli neprevăzute	15000		10534	
9. Inst. muzicale cerc. Șoșdea	16000	266000	16000	54399
B. LUCEAFĂRUL				
1. Tipar, clișee redact.	100000		94553	
2. Div. chelt. de redact.	80000	180000		94553
C. GAZETA LUMINĂTORUL				
1. Cheltueli de editare			315000	315000
D. EDITURA ASTRA				
1. Tip. div. cărți	200000	200000	10090	10090
E. ORGANIZAREA S. SOCIAL				
1. Cheltueli de organizare	20406	20406	6419	6419
F. CHELTUELI ANGAJATE				
1. Sub. școli Țărănești	20000	20000	19239	19239
G. PLĂTIT SUBV. DACIEI				
Excedent		24115		2650000
		1786521		3658936

Timișoara,

(ss) SABIN EVUȚIANU, președinte.

Verificat și găsit în concordanță cu actele

Timișoara, la

(ss) Dr. A. MERCEA, censor

Venituri pe 1939/40

VENITURI	BUGETAT		INCASAT	
	Lei	Lei	Lei	Lei
Soldul 31/III/1939.	118521	118521		118521
A. BIROUL CENTRAL:				
1. Taxa de membri	5000		3140	
2. Donații, liste de subscripții	10000		12100	
3. Subvenții: Ținutul „Timiș“	790000		790000	
„ Primăria Timișoara	30000		29000	
„ „ Lenauheim			28000	
4. Diverse	5000	840000	775	863015
B. REVISTA LUCEAFĂRUL				
1. Abonamente 1939/1940	50000		7400	
2. Abonamente vechi	30000	80000		7400
C. GAZETA LUMINĂTORUL	—	—	—	—
D. EDITURA ASTREI				
1. Incasări din vânz. cărți	50000	50000	—	—
E. ORGANIZAREA S. SOCIAL				
1. Cheltueli de organiz.	20000	20000	20000	20000
F. SUBVENȚII pentru ZIAR. DACIA			2650000	2650000
		1786521		3658936

31 Martie 1940.

(ss) ȘTEFAN GERMAN, casier

justificative și registrele ținute exact.

28 Iunie 1940.

I. TEODOROVICI, censor.

Contul Bilant

A C T I V	Exempl.	Lei	Lei
1. EDITURA			
<i>a</i> Stoicanescu: Horia	911	27330	
<i>b</i> Cerna M: Povestiri vol. I.	1000	30000	
<i>c</i> Cerna M. Povestiri vol. II.	1000	30000	
<i>d</i> Dr. Ursu: Coruri vol. II.	1000	30000	
<i>e</i> I. Crișan: Coruri	400	12000	
<i>f</i> Dr. Groșianu: V. „Babeșiu“	1000	30000	
		159330	
Reduceri : 30% rabat, cărți gratuite		59330	100000
2. COROANELE DE LAUR 2-buc.			2
3. APARATE ȘI INSTRUMENTE MU- ZICALE CERC. CULT. SOSDEA		16000	
AMORTISMENT 10 %		1600	14400
Sold. 1939/40	{	Fondul inalienabil	100000
		Sume cu destinație fixă	20000
		Sume de restituit	13987
		Fond. de editură	250000
		Excedentul real	125249
			623638

Timișoara,

Președinte: S. EVUȚIANU

Verificat și

Timișoara,

Censor: Dr. A. MERCEA

pe 1939/1940

P A S I V		Lei	Lei
1. DE REPORTAT PE ANUL VIITOR			
<i>a</i> Valoarea cărților în editură		100000	
<i>b</i> Valoarea coroanelor de laur		2	
<i>c</i> Valoarea instrumentelor muzicale		14400	114402
Soldul 1939/40	Fondul inalienabil	100000	
	Sume cu destinație fixă	20000	
	Sume de restituit	13987	
	Fondul de editură	250000	
	Excedentul real	125249	509236
			623638

BCU Cluj / Central University Library Cluj

31 Martie 1940

Casier: Șt. GERMAN

găsit exact

28 Iunie 1940

Censor: I. TEODOROVICI

Contul de gestiune al

V E N I T U R I	Lei	Lei
1. SUBVENȚII		
Dela Ținut	300000	
" "	150000	
Dela Primărie	500000	950000
2. SOLDUL GESTIUNII 1938/39		18088
3. DOBÂNZI ÎN 1939		208
BCU Cluj / Central University Library Cluj		
	Lei	968296

RECAPITULAȚIE

Venituri: Lei 968296

Cheltueli Lei 931355

Sold Lei 36941

Timișoara

Președinte: S. EVUȚIANU

Verificat și găsit în concor

Timișoara

Censor: Dr. A. MERCEA

Secției Teatrale 1939/1940

C H E L T U E L I	Lei	Lei
1. TEATRULUI NAȚIONAL CLUJ STAG. I.	370286	
2. OPEREI ROMANE CLUJ STAG. I.	192191	562477
3. DIVERSE TRUPE, SUBVENȚII		26000
4. „MUNCA ȘI VOE BUNĂ“ MAT.		10000
5. TEATRUL NAȚIONAL, CLUJ ST. II.	150129	
6. OPERA ROMÂNĂ, CLUJ ST. II.	160234	310363
7. DIVERSE TRUPE, TEATRUL RELI- GIOS, TEATRUL ȘOȘDEA		13000
8. CHELTUELI CU SPECTACOLELE		8300
9. CHELTUELI DE CORESPONDENȚĂ		1215
Soldul		36941
	Lei	968296

31 Martie 1940

Casier: Șt. GERMAN

danță cu actele justificative

28 Iunie 1940

Conșor: I. TEODOROVICI

Raport pentru proiectul de buget pe 1940—1941

ONORATĂ ADUNARE GENERALĂ,

Avem onoarea a Vă prezenta Proiectul de Buget al Regionalei Bănăţene a „Astrei“ pe exerciţiul financiar 1940/1941.

În acest proiect de buget avem Capitalele vechi: Biroul Central, Revista „Luceafărul“, „Editura Astrei Bănăţene“, gazetele „Dacia“ şi „Luminătorul“.

N'am putut face proiect de buget pentru secţia teatrală a „Astrei“, deoarece nu cunoaştem sumele ce ni se vor acorda ca subvenţie pentru stagiunea 1940/1941. Tot aşa nici pentru cotidianul „Dacia“ şi „Luminătorul“, unde am prevăzut numai subvenţiile probabile. Ele vor compune bugete separate, dezvoltate, după necesitatea lor.

În cadrele veniturilor am trecut numai sumele, pe care suntem siguri că le vom putea realiza. Aşa la Cap. A. avem absolută siguranţă că sumele trecute se vor încasa, ele putând să acopere şi alte sume probabile dela alte Cap., dar mai puţin posibile de încasat.

Veniturile de Cap. B. sunt sume ceva mai problematice, dar pentru a preîntâmpina riscul şi ca totuşi revista „Luceafărul“ să poată apare regulat şi în condiţiuni tot mai bune, am asigurat la cheltuieli, spre acest scop, suma de 150.000.— lei din subvenţia ce vom primi-o dela Autorităţi.

Tot aşa Cap. C. gazeta „Luminătorul“, la venituri n'are nici o sumă, cheltuielile de apariţie regulată fiind asigurate prin abonamente şi prin o parte din subvenţia dela Autorităţi, de Lei 350.000.—

La Editura Astrei Bănăţene, la venituri am trecut numai suma de 50.000.— Lei, care reprezintă abia 50% din valoarea cărţilor editate de noi până acuma şi n'am pus eventualele su-

me ce se vor încurge din desfacerea cărțior, ce se vor edita și în cursul acestui an.

Pentruca acest capital să poată edita cât mai multe lucrări bune, ce ar reprezenta gândirea și frumosul bănățean, și astfel să putem atinge măcar în parte scopul ce-l urmărim cu această editură, la cheltuieli am prevăzut suma de 250.000.— Lei plus 50.000.— Lei răscumpărarea dreptului de autor.

La Cap. E. dela venituri, avem numai subvențiile pentru „Dacia“, problematice.

Cheltuielile în general le-am redus cât mai mult. Am prevăzut însă sumele ce formează pentru noi un pasiv, ca ele să poată fi achitate în exercițiul 1940/1941.

Astfel avem la cheltuieli Cap. A. art. 7 cu suma de 20.000.— La Cap. F. diferență dela deplasările cu ocaziunea organizării Serviciului Social Lei 13.987.—

În forma aceasta proiectul de buget la Venituri are suma de 3.659.236.—, iar la Cheltuieli suma de 3.659.236.— lei, cu un excedent de Lei 43.249.—.

Intrucât credem, că acest proiect de buget e real, acoperind cheltuielile de absolută necesitate pentru bunul mers al administrației Regionalei noastre, Vă rugăm, să binevoiți a-l aproba. cu statele sale dezvoltătoare, care pentru unele capitole sunt bugete parțiale dezvoltate.

Timișoara, din ședința Comitetului ținută la 10/VI/1940.

Președinte: SABIN EVUȚIANU.

Secretar: TRAIAN TOPLICEANU.

Casier: ȘT. GERMAN.

Proiectul de buget

VENITURI	L e i	L e i
A. Biroul central:		
1. Taxa de membri	5000	
2. Donațiuni, liste de subscripție	2000	
3. Subvenții dela autorități	630000	
4. Diverse intrate	1000	638000
B. Revista Luceafărul:		
1. Incasări din abonamente pe 1940/41	32000	
2. " " " " vechi	30000	62000
C. Gazeta Luminătorul:		
	—	—
D. Editura „Astrii“ Reg. Bănăț.		
1. Incasări din vânzarea cărților		50000
Soldul 1939/40	}	
Fondul inalienabil	100000	
Sume cu destinație fixă	20000	
Sume de restituit	13987	
Fond de editură	250000	
Excedentul real	125249	509236
E. Incasat subvenții pt. „Dacia“		2400000
		3659236

Timișoara,

Acest proiect s'a discutat și aprobat în ședința

Președinte S. EVUȚIANU

pe 1940/41

CHELTUELI	Lei	Lei
A. Biroul central:		
1. Fondul inalienabil	200000	
2. Cheltueli de birou, revizite	10000	
3. " de prop. salar funcționarului	30000	
4. " cu div. publicațiuni	5000	
5. Cursuri și școli fărănești	50000	
6. Cheltueli cu adunarea g-rală	22000	
7. Sume cu destinație fixă	20000	
8. Diverse cheltueli neprevăzute	15000	
9. Fond pentru procurare de cărți	25000	
10. Chiria localului, servitor, întrețineri	25000	402000
B. Revista Luceafărul:		
1. Tipar, clișee, redactare, expediție...		150000
C. Gazeta Luminătorul:		
1. Subvenție pt. acoperirea deficitului		350000
D. Editura „Astre”		
1. Tipăriri de lucrări	250000	
2. Răscump. dreptului de autor	50000	300000
E. Subvenție ziarului Dacia:		2400000
F. Sume de restituit:		13987
Sold la 31 III. 1941		43249
		3659236

3 Iunie 1940

Casier: Șt. GERMAN

comitetului ținută la 18 Iunie 1940

Secretar: TRAIAN TOPLICEANU

MIA CERNA

1883-1940

La Lugoj s'a stins din viață, în vârstă de 57 ani, scriitoarea MIA CERNA. Peste proaspătul ei mormânt, depunem cununa părerilor noastre de rău.

Somn lin!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Numărul viitor al revistei „Luceafărul“ va fi dublu și va cuprinde un bogat material, semnat de cele mai bune condee din Banat și Țară.

Domnii colaboratori sunt rugați să-și expedieze manuscrisele până cel mai târziu la 20 Iulie, a. c.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ DE LITERATURĂ, ARTĂ ȘI CULTURĂ

A

REGIONALEI BĂNĂȚENE A ASTREI

Redacția și Administrația: Timișoara I, Str. Alba Iulia No. 2 (Palatul Cultural) Et. I.

Inscris în reg. publ. per. a Tr. Timiș-Tor., sub numărul 82.

Apare lunar sub îngrijirea următorului comitet de redacție:

Președinte:

Dr. AUREL COSMA
vicepreș. al „Astrei Bănățene“

Redactor:

Prof. TRIIAN TOPLICEANU
secr. general al „Astrei Bănățene“

Secretar de redacție:

PAVEL P. BELU

BCU Cluj / **MEMBRI:** library Cluj

V. POIANA NASTURĂȘ

Președintele „Altarulul Cărții“

GRIGORE BĂGARIN

VICHENTE ARDELEANU

Dr. NICOLAE URȘU

PETRU SFETCA

ABONAMENTE:

Pentru particulari 150 L.

Pt. cercuri cult. și școli prim. 150 L.

Pt. despărțăminte și școli sec. 300 L.

Autorități, instituții 500 L.

Abonament de sprijin 1000 L.

Prețul acestui exemplar, apărut pe luna Iulie 1940,

este de **20 Lei**

Orice corespondență, cât și revistele de schimb, se vor trimite pe adresa redacției. Materialul se primește până la cel mai târziu 5 al lunii respective, orice alt manuscris, sosit după această dată, contând pentru numărul care urmează. Tot ceace nu se publică se distruge.

CUPRINSUL:

Ion Teica	Serată de gală (schiță bănățeană)
Romulus Fabian	Mamă (versuri)
Traian Simu	Tapae și Tapia
Const. Jaleș	Pomana (versuri)
Petru Bancea	Influența catolică la românii din Slatina Timișului
Ion I. Mico	Epigrame
Măliu Bogoe	Epigrame

Adunarea generală a „Astrei Bănățene“

Timișoara, 7 Iulie 1940.